

Руснаци у Швеце

Ruthenen in der Welt

Rusyns In The World

Ruthènes dans le Monde

Рок VI, Чис. 3 Септембер—Децембер/2007/September-December Vol. 6, No. 3

ПОЧАЛИ ГОДЗИНИ РУСКОГО ЯЗИКА У КИЧЕНЕРУ, КАНАДА

КАНАДА



Руски дзеци зоз родичами, свою учительку Славку Макайову и др Михайлом Фейсом

СЛОВО МАЦЕРИНЕ НІГДА НЕ ЗАБУВАЙ!

Пише: Гавриїл КОЛЕСАР

Собота, 27. октобра, не була иста як велі соботи пред тим, голем кед слово о живоце, о судьби рускей виселенскей засидіци у Киченеру, у Канади. Збуло ше того дня цошка красне, радосне, цошка цо будзе зоз позлаченима словами записане у аналох тутейшей рускей засидіци. Дацо вещей як 40 фамелиї на подручу варошох Киченер и Ватерлу змогли моци витвориц еден зоз святих снох каждого исконого Руснака – у Киченеру отримани, спомнутей соботи, перши годзини руского языка. У будинку образовного центра St. Louis Learning Centre у центру вароша зишли ше дванацетеро руски дзеци и їх учителька Славка Макаї и почали ведно значну мисию пестованя своіого мацеринского, руского языка.

‘Зли языки’ знаю повесц же ше слово историйне досц часто и злохаснуе. Можебуц?! Медзитим, кед у поглядзе тей події повеме же вона ма и прикмети историйней події або голем

Кед ме мац до школи
випровадзала,
вона ми так,
сердечно, наказовала:

- Идз, дзецко мойо,
науку здобувай,
та слова мойо
нігда не забувай.

Щешліви на швецце
лем тот будзе
хто цудзе цені,
своіо не забудзе.

(М.К.)

Предлужене на 6 боку



Щешліви Нови 2008. рок
и присмни и радосни
Крачунски швета

ЗАКАРПАТ'Є

СТРЕТНУЦЕ НА ЗАКАРПАТ'Ю

ВАСИЛЬ САБОВ – ПОЗАРЯДОВИ
РУСИНСКИ МАЛЯР

Пише:

Др Мишел
ПАРВЕНСКИ,
(Назарет, ПА,
ЗАД)

Першираз сом ше стретла зоз Васильом Сабовим 1999. року под час путованя хторе Карпато-руске Дружтво организовало по старим краю. Його малюнки були виложени на вистави у главним голу нашого хотела у Ужгороду. Я ше просто залобела до тих малюнокх уж при першим стретнуцу виорятно прето же велі спомедзи ніх рефлектвали звичайни способ русинского живота з валалу Иза, густски район, одкаль походзел. Идуцого, 2000. року, под час другого туристичного путованя, купела сом вещей його малюнки и так сом организовала же бим могла пойсц до його ателеу и купиц ише даедни под час моїх евентуалних нащивох України у наступних рокох. Способ прикриваня през хтори зме мушели преїсц кед же зме жадали пренесц його малюнки през граніцу до Словацкей то було цошка цо нігда не забудем. Василь винял кажде платно зоз його рамику и потим го уруцел и закруцел до ролни купених тапетох, а гу каждому малюнку приложел и рахунок. Так ‘спаковани’, малюнки ше могло уцискац до торби. Цариніки и

Предлужене на 19 боку

ЗАПРОВАДЗЕНЕ РЕЕМИТОВАНЄ ЕМИСИЙОХ

- **Руска редакція, з добру дзеку и жаданями за цо лепшу слуханосц и сотрудніцтво, почала послаца прегляд змисту емисийох хтори ше реемитує**

Од хвилькох кед у першей половки 2007. року Радио Нови Сад почал послаца програму за национални меншини до интернета, на тей “габовей длужини” не було претаргнуца. На шесце, верим, праве нас, виселенцох з Войводини. Руска редакція ма свойо стаємни дньово емисийох хтори ше слуха у зависносци як ше уклопою до часових зонох хтори покриваю Европу, Америку и Австралию. То би значело же даєдни емисийох можеме комфортно слухац, але даєдни термини нам у Канади падаю, поведзме, на 4 або 5 годзин рано и їх ше, углавним, препущує. Медзитим, Руска редакція мала слуха за тото и дзешка у летних мешацох ше виборела за окреми термини штварток и внедзелю (о тим зме писали и у прешлих новинкох) у хторих реемитую ключни тижньово емисийох зоз предполадньових терминох. З тим нам слухачом на америцким континенту оможлирене слуханє, практично, шицких найважнейших емисийох у тижню. И то, напевно, красни и святочни пополадня (штварток и недзелю) кед у веліх наших обисцох годзинами одгукує руске слово и руска шпиванка.

Цо вецей, жадаюци мац з нами у швецє цо лепши контакт, члени Рускей редакції пририхтую прегляд змисту каждого термина хтори реемитую и исти розпосилую на велі и велі имейл адреси Руснацох-виселенцох и слухачох вообщє. Так нам, як на тацни, понукнута цо зме годни слухац у каждой емисийох окреме, а источасно то и надпомнуце забудлївшим же би не прескочели слуханє програми у термину реемитованя. Кед же сцє читач тих новинкох, мацє компютер и слухацє тоти емисийох а не доставацє тоти имейл наяви зоз змистом штварткових и недзельових програмних блокох, шлебодно ше явцє зоз имейлом на адресу rusinska.radio@rtv.co.yu и дайцє им до знаня же би посилали исти од тєраз па надалєй и на вашу имейл адресу. Верцє, пре тото вам буду подзєковни и з радосцу вас услужа у тим поглядзе.

У контактох з Редакцию дознал сом же на тоти їх имейли не маю незнам яки одгук, гоч дакеди у нїх поставя пар питаня зоз хторима сцє дознац о слуханосци програми або о даєдних других програмних аспектох. И з тей нагоди бим замодлєл читачох новинкох же би указали вецей дзеки у двонапрямносци контакту и так, пострєдно, дали потримовку тей Редакциї у єй усиловносцох на цо лепшим информованю слухачох ширцом швета.

Правє кед ше ритєм емитованя емисийох Рускей редакциї Радио Нового Саду стабилизвал – на интернету ше зявел Интернет Радио Руски Керестур зоз свою 24 годзинову програму. Не познате нам як ше то одражи на слуханосц емисийох з РНС, медзитим, веримє же ше евентуални питаня и дилєми годно толєрантно розришиц так же би ше

на интернету и далєй уживало у профєсионалних вредносцох емисийох Рускей редакциї РНС и єдней розбавенєй иновативносци нового интернет радия з Руского Керестура. Комплемен-тарносц програмох и змистох може дац нови квалитєт на задовольство праве нас, виселенцох у швецє, хтори найвецей ужию з бєнефитох обидвох програмох.

Форми сотрудніцтва тих субєктох вецейнїсти, а як єдна з можлївосцох (а же би ше, поведзме, не дзелєло слухачох) то и тото же би керестурски радио, хтори идзе 24 годзини у дню, преберал емисийох Рускей редакциї РНС у рамикох дньових терминох и у терминох реемитованя. Того би було 3-4 годзини у дню, а ище би му вше оставало 20-21 годзина за його власну програму. Комплетни термини, або по поради (поведзме, кед би ше прєношєло термин реемитованя, вєц би ше не мушєло прєношиц предполадньови термин кед ше тоти емисийох оригинално емитує). А можлїви и други форми сотрудніцтва. Лєм най не будзе по гєвтим нашим цо сликовито илуструє и тот познати вислов по сєрбски “ја у клин, ти у плочу”.

Гаврил КОЛЕСАР

У тим чишлє:

СЛОВО МАЦЕРИНЕ НІГДА НЕ ЗАБУВАЙ!

Руска ТВ програма на Интернету / Радио Руски Керестур

1

3/4

Два беби и два винчаня

9

ОДХОДИ И ВРАЦАНЯ

Ярослава Кочиш МИКИТА

16

ЊЄ ГАНЬБИМ ШЄ ЗА СВОЮ, РУСКЄ ПОХОДЗЄНЄ

24

**СОТРУДЗУЙЦЄ У
НОВИНКОХ
"РУСНАЦИ У
ШВЕЦЄ"
И
ШИРЦЄ ГЛАС
О НІХ СВОЇМ
ПОЗНАТИМ**

ВИСЕЛЕНЦИ, ИЩЕ ЄДНО НЕСПОДЗИВАНЄ!

РУСКА ТВ ПРОГРАМА

НА ИНТЕРНЕТУ!

ЄДНА ЕКСКЛУЗИВНА ВИСТКА:

Радио Телевизия Войводина емитує свою програму, ПЕРШУ и ДРУГУ, ДО ИНТЕРНЕТУ!

То значи же гоч дзе да сце – чи у Шведскей, чи у Немецкей, у Америки, Канади, Австралиї итд. можеце безпрекорно видзиц слику и чуц тон обидвох програмох зоз новосадского студия. А то значи же можеце провадзиц и емисії хтори пририхтує Руска редакция РТ Войводина у Новим Садзе, дньово и тижньово або мешачни. Я особне патрел ТВ Магазин по руски введзелю 11. новембра хтори ше емитовало на 8 годзин вечар по тамтейшим локалним часу. Опробуйце, ВРЕДЗИ!

У остатнім чишле новинкох “Руснаци у Швеце” сом лем висловел надію же, наздавайме ше, озда и РТ Войводина почне емитовац свою програму до интернету. И насправди сом думал же то будзе дакеди у 2008 року а можебуц и познейше. Кед, а воно не прешли ані 2-3 мешаца а мнє сцигли гласи од пар приятельох “же ту цошка ест, же на веб сайту РТВ ест пременки и же можлїве же ше, окрем радийских, тераз и ТВ програма емитує преїг интернета”. Пошол сом на спомнути веб сайт и за пар минути сом бул прешвечени же и РТ Войводина прекрочела конечно шицки препреченя и почала емитовац свою програму (и Першу и Другу) преїг интернета.

Поступок едноставни: треба же бисце на своїм компютеру мали инсталовани даяки софтвер за патрене видео файлох и видео стриму. Мнє спомнута ТВ програму приимал и Виндовс Медиа плеер и класични РеалПлеер. Пойдзецце на интернету на адресу http://www.rtv.co.yu/sr_ci Vesti/index.jsp и отвори вам ше насловни бок веб сайта РТ Войводина. На правим боку по вертикали обачице ТВ и радио линки за патрене и слуханє тераз уж шицких програмох хтори ше емитує. Кед кликнеце там дзе пише ТЕЛЕВИЗИЈА - УЖИВО

[Први програм](#)

[Други програм](#)

поведзме, на ‘Први програм’, о пар секунди ше активира ваш софтвер за видео стрим и ви достанецце слику и тон тв програми хтору ше праве у тей хвильки емитує. За тото вам потребна швидша интернет конекция, значи АДСЛ або подобна варианта (телефонски класични модем од 56К не будзе добре кончиц роботу кед слика у питаню).

Або, активирайце ваш Виндовс медиа плеер и вец кликніце на “Файл” и там виберце “Опен УРЛ”. До того вец упишце або прекопирайце тоту адресу:

<http://www.rtv.co.yu/video/uzivo/rtv1.asx> (то перша програма РТ Войводина) або тоту адресу

<http://www.rtv.co.yu/video/uzivo/rtv2.asx> (то друга програма РТ Войводина на хторей нашо руски емисії). И 99% сигурне же вам о даскельо секунди програма будзе активно чечиц на екрану вашого монитора.

Кус нїжей ест и два облачки над хторима пише Први канал ТВ - НАЈАВА ПРОГРАМА односно Други канал ТВ - НАЈАВА ПРОГРАМА. У нїх маце уписани змисти, односно емисії хтори ше праве емитує або будзе емитовац. Так же ше можеце ориентовац цо ше праве емитує преїг їх сервера. Найважнейше у шицким добре прераховац час и вец ефикасно лапац, поведзме, нашо емисії кед ше емитую до интернету.

А розпорядок емитованя руских емисийох ше находзи у таблїчки хтора шлїдзи.

Пондзелок	ТВД	18,15	Часи младосци	21,30				
Вовторок	ТВД	18,15	Широки план (реприза 1. вовторок у мешацу)	20,30	Стретнуца (реприза)	22,00		
Стреда	ТВД	18,15			ТВ Магазин (реприза)	22,40		
Штварток	ТВД	18,15	Музична емисия	17,00	Стретнуца, премиерно (1.штварток у мешацу дзевинска емисия)	20,00	Контакт (4.штварток у мешацу)	20,30
Пияток	ТВД	18,15			Контакт (реприза, 4. пияток у мешацу)	22,40		
Собота	ТВД	18,15						
Недзеля	ТВМ	20,00	Широки план (1.недзеля у мешацу)	20,30				

ПРОГРАМА ПО РУСКИ НА ДРУГИМ КАНАЛУ

ТВД - Телевизийни дньовник (кажди дзень окрем недзелі)

ТВМ – Телевизийни магазин

То терашня шема. У блїзкей будучносци будзе пременки, але о тим вам вец явиме детальнейше.

Емисії хтори не означени иду порядне дньово лебо тижньово.

Г. Колесар



СЛУХАЙЦЕ ИНТЕРНЕТ РАДИО РУСКИ КЕРЕСТУР

- Концом октобра почал з роботу **ИНТЕРНЕТ РАДИО РУСКИ КЕРЕСТУР**, мож го чуц у кождим куцику того велького швета и то 24 годзини дньово, на радосц и потїху кождого виселєнца хторому руске слово и руска шпиванка при шерцу

Нам, виселєнцом ширцом швета, випатра, гвизди насправди наклонєни, голєм кєд слово о радио-станїцох хтори посилаю свою програму (и) на руским язїку, зоз рускими шпиванками, до интернету. У прешлим (15) чишлє новинкох “Руснаци у швецє” дата информация и програмска шема емитованя емисийох Рускей редакциї РНС хтору ше послала до шветовой интернет мрежи. А недавно, ниа, до интернету почал послац свою цалодньову програму, 24 годзини нон-стоп, и **ИНТЕРНЕТ РАДИО РУСКИ КЕРЕСТУР**. Або, з другого угла патрене, стварносц на початку 2007. року була така же зме на интернету нє мали шансу чуц “прави” интернет радио, нїяку програму по руски зоз старого краю, зоз Войводини. А коңцом истого року, ниа, мамє два радио-станїци хтори емитую и реемитую свою програму до Интернету, нам на радосц. Хто зна, можебуц у першим чишлє новинкох у 2008. року будзєме писац о трецей радио-станїци, кєд так ствари буду исц як иду?!?

Но, шалу на страну. Кєд же мамє кельотельо солидни компютер и було яку интернет конекцию, ваш сон може постац стварносц. За пар секунди, кєди лєм пожадацє у 24 годзинох, зоз ваших звучнїкох на компютеру буду одгуковац руски шпиванки хтори послала до интернету локална радио станїца у Руским Керестуре. Жителє того нашого валалу слухаю исту програму и на УКГ 96,6 Мг, а у швецє ми, Керестурци по походзеню як и други заинтересовани, тоту радио-станїцу можеме чуц на тей интернет адреси: <mms://82.208.224.101/rrk>

Нє познате нам одкеди ше тота идея розвивала у Руским Керестуре, анї хтори субекти шицко робєли на єй витворєню, знамє лєм же после єдного краткого и ясногo имейла хтори сцигнул до єдного числа Руснацох у швецє дня 29. октобра и глашел:

Internet Radio Ruski Kerestur na www.ruskikerestur.org Boris ми могли зоз єдним звичайним “клик” чуц тоту радио-станїцу. Вистка о тей радио-станїци ше барз швидко розширєла по швецє, мєдзи нашими виселєнцами, и мож предпоставиц же слуханосц тей програми досц поросла у одношеню на дзєнь єй промоциї, кєд лєм почала освойовац интернет.

Найлегчєше ше конектуєцє кєд пойдзєцє на веб сайт Руского Керестура (www.ruskikerestur.org) и там кликнєцє на



сличку хтора вас одведзє на габи тей радио-станїци. Иншак, там мамє и такє пояснєнє:

ИНТЕРНЕТ РАДИО РУСКИ КЕРЕСТУР

Од 30. октобра вшадзи у швецє можецє слухац Интернет Радио Руски Керестур на адреси (линку) <mms://82.208.224.101/rrk> Достаточнє кликнуц на тот линк и отвори ше Windows Media Player лебо Winamp у нїм аутоматски ше слуха радио.

Кєд постої даяки проблем и нє сцє ше аутоматски отвориц линк, вєцка пробуйцє у єдним од тих двох програмох прициснуц File и вибращ Open URL ... и унесц або прекопирац линк и прициснуц ОК.

Тиж на шлїдуюцим линку <http://118511.netguestbook.com/> отворєна кнїжка за шицких слухачох интернет радия Руски Керестур дзє можецє дац вашо коментари, предкладаня, критики, думаня ...

Програму прилапює и РеалПлеєр, кєд же го мамє. Нєт проблему. А кєд же мамє даякє своєю думанє, питанє, критику и похвалу, исти наисцє можецє пласовац до ‘нетгюєстбук’ на тей адреси цо наведзєна, а можецє и почитац цо шицко потерашнї нащивителє написали.

Затєраз познате же тота интернет радио станїца робї 24 годзини дньово, же емитує 95% руску музику, забавну, народну, покус алтернативи, та и русинску / виходнярску зоз Прешовщини у Словацкей, тиж так ше емитує рижни висти, прилоги зоз прешлосци Керестура и Руснацох, реклами, по 2-3 шали, чули зме и гумористу Андера у дас 15 минутовим шоу-наступу, та и “3 мойого валал” од Габра Костельника, наприклад, а у спомнутєй кнїжки упечаткох була и информация же ше вєдзєлю 4. новембра рихтало прєношенє Служби Божєй зоз Катедралнєй цєркви Св. Миколая у Руским Керестуре.

У тей хвильки вам нє можемє повєсц же хто то, конкретнє, рихта комплетну програму, у яких условийох, чи тото поднйацє цалком рєгуларнє и у даяких законских рамикох. Як цалком звичайним слухачом дзєшка у швецє нам достаточнє же можемє чуц солидни стерео сигнал и слухац годзинами тотално руску програму.

Г. К.

ШЛІДАМИ ЄДНОГО НАПISУ

У ГАРМОНІЇ



Керестурски школяре у гармонії – музичне вихованє (коло 1932. року)

У пар числох зме писали о живоце и судьби Михала Фейдия з Руского Керестура хтори роками бул страени за фамелию у старим краю. Ніхто не знал яка його конечна судьба. И вец нам пан Пол Пауерс помогнул дойсц до податкох о нїм, о його шмерци и о месце дзе є поховани. Так до конца була ошвицена судьба того интересантного Керестурца хтори, медзи иншим мал розвитку способносц бешедовац так же вигварял слова виврацени, од задку на предок (Ай мибуль цавипш у йинобраг – так би вам вон теди повед о своїм нашивйованю тей файти музичного вихованя у валале).

Же написи о Михалови Фейдийови прицагли увагу наших читачох потвердзує и тота фотография хтору обявюєме. Фотография пожовкнута, але очувана, и у власносци є нашей вирней читательки Цили (Бесерминї) Папуга (1919), зоз Руского Керестура – по ей здогадованю мена особох записала Иринка Папуга з Нового Саду. И тота фотография єдно потвердзене же спомнути Михал Фейди мал окремну надареносц и же уж як хлапец

одскаковал од парнякох по своїх интересованьох. Опатьце яки пишни шедзи у долнім шоре, єдини медзи дзивчатами. Нет сумніву же ту розвил свой дар шпиваня цо познейше хасновал у своей кариєри як священїк.

У горнім шоре з лївого на прави бок стоя: Амалия (Канюх) Биндас, Серафина Серафа Костельник Гомзова, тета Славка бабица зоз Кули, Ана Ганя (Будински-Бругошова) Сабадош, мац Юлина Сабадоша хтори жие у Канади, Мирон Няради (Микловшов), дзияк у Руским Керестуре, Бачинцох и Вербаше, Янко Мученски, дзияк, Славка Канюх, Мелания Мелана Семан-Чордаш.

Шедза у штрєднім шоре: Цила (Бесерминї) Папуга, Ана (Будински) Папуга, Мелания Мелана (Гвожджак) Надлукач, Владо

Еделински, дзияк, учел дзеци у гармонії, Ирина (Медсши) Рац, Ана Ганя Рац (Дзвонарова-Рацмишкова), Ирина (Малацко) Горняк, Олга Дода (Петригала) Обровски (под конком би могли буц ей браца - дзеци учителя Константина Петригали у Руским Керестуре).

Шедза долу: непознате мєно дзивчеца, Ана Ганя (Винаї) Киш (Медешова з Бачинцох) зоз шестру Марию Марчу (Винаї) Пашо, непознате мєно дзивчеца, Михайло Михал Фейди, Леона Леонка Медсши, непознате мєно дзивчеца, два Иваново шестри и Амалия Амала (Новта) Планчак.

Записала: **Иринка ПАПУГА**, Нови Сад

Let Spread
The
Information
About
Magazine

**RUSYNS
IN THE
WORLD**

Заступніки
магазина

"Руснаци
у Швеце"

Република Горватска
Vladimir TIMKO
Wodrova Wilsona 43
31000 Osijek
+38531570754 abo
+385989807685
vladimir.timko1@os.t-
com.hr

Немецка, Австрия,
Шведска,
Швайцарска,
Baran Mihajlo
Schützenstr. 16
67061 Ludwigshafen
100.224499@germanyne
t.de

Войводина
Nada SABOL
Bul. Kneza Miloša 30
21000 Novi Sad
Srbija
Tel. (021) 496-291

Австралия и
Нови Зеланд
Zelimir PAP
11 Minerva Place
NSW
2170 Presnons
Sydney
Pap_zelimir@hotmail.com

Мадярска, Україна,
Словацка
ZSIROS Miron
3700 Kazincbarcika
Mikszath K. ut 17
zsiron2@freemail.hu

Канада
(заходна часц)
Amaliya DUDAŠ
#206-11030-107 St
EDMONTON AB
T5H 4G5
Tel. (780) 428-4988

Канада и ЗАД
Gavra KOLJESAR
324 Overlea Dr.
Kitchener, ON
N2M 1T8
Tel. (519) 570-9614
gkoljesar@gmail.com

ПОЧАЛИ ГОДИНИ РУСКОГО ЯЗИКА У КИЧЕНЕРУ

СЛОВО МАЦЕРИНЕ НІГДА НЕ ЗАБУВАЙ!

же то 'исторійна хвилька у рамикох тутейшей рускей заедніці' думаме же не погришме ані кус. Уж и пре факт же ніхто озбилни, у будучности, кед ше лапи до писаня о наших виселенцох у Онтарию едноставно не годзен заобисц тот факт. Бо, явяне институції школи, у було якей ей форми, за каждую националну заедніцу у цудзим окруженю значи досягане нового квалитету, новой ровні у функціонуваню тей заедніці. За соціальни живот и одредзени ступень национального консолидованя нашай виселенскей групи у Онтарию, наприклад, досц значни и форми як цо то пикники, жимски бал, та и новинки яки тримаце у рукох и еден організаційни рамик хтори дало сноване Руского Дружтва Сиверней Америки. Медзитим, то углавним манифестативни форми соціального живота, важни, потребни але у ніх димензия квалитета скоро занедзбуоца, вони у нукашньосци рускей заедніці не меняю скоро ніч. Школа, образование, односно оможлівйоване нашим дзецом же би о своїм язичу, о своїм малим народзе ('мала грудка, але сами сир'), о його сущним естве цо вецей дознали и научели, значи и недопущоване однародзованя / асиміляції тей наймладшей генерації. Голем за еден длугши период. И у тим,

Най остане записане же концом октобра 2007. року при учительки **Славки Макайовой** були тоти дзеци: **Марина, Андрей и Давид Овад, Анастасия Пеїн, Антонио, Денис, Игор и Мирко Еделински, Антониа Шимко, Антонийо Креніцки, Кристиан Колошняї и Себастьян Мученски.**

Инак, у будинку образовного центра St. Louis Learning Centre од скорей ест години за дзеци на португалским, українским, горватским, японским, шпанским, русийским, италийанским, польским, румунским и турским язичу. Наш, руски язич, найновши у тей мултилінгвалней лепези хтора, ниа, характеризуе и подруче Киченера.

ниа, я особне видзим еден з велічезних квалитетох. Тото озда почувствовали и родичи тих дзецох, можебуц и инстинктивно, и порушану иницијативу зоз широким шерцом потримали. Родичи, повед бим, зоз свою дзеку олегчали у велькей мири конкретизоване тей идеї. За тото шицки вони заслужую голем едно вельке, вельке "ДЗЕКУСМЕ ВАМ!" у нашо и у мено ваших дзецох, насампредз. Тота група младих родичох, несумніво свидомих Руснацох, едноставно жада же би їх дзеци (хтори знаю бешедовац по руски бо свой мацерински язич або принесли зоз старого краю або жию у фамелийох у хторих ше тот язич хаснуе дома у 100% обсягу, без комплексох) зачували и унапредзели бешеду, читане и писане по руски. Зоз пестованьом нашого язича, зоз сходеньом дзецох до заедніцкей школкей групи исти родичи достаю вецей бенєфити – їх дзеци буду знац свой мацерински язич (еден язич вецей, язич славянски за розлику од анлийского хтори нас заплюскуе у окруженю); з помоцу того язича легчейше похопя велі нашо обичаї, церковни и народни швета (цо то Велька ноц, Крачун, Кирбай и подобни) бо учителька то шицко з німа будзе обрабц; дзеци буду напевно пририхтовац рижни програми з рецитациями, краткими забавами и подобним з нагоди спомнутих шветох, цо допринеше розвиваню других їх схопносцох; як група хтора з рока на рок будзе роснуц, наздавайме ше, вони ше темельно упознаю и зблїжа, буду приятеле (хто зна, можебуц будзе и руски винчаня), и у будучности буду вельо легчейше сотрудзовац, уключовац ше до организованих активносцох РДСА та, хто зна, едного дня вируютно на ніх спадне терха водзеня нашай рускей заедніці кед же нашо здружене не будзе пребарз розтрушене пре, заш лєм, латентни процеси асиміляції.

Тема би не була комплетована кед би ше не спомло дацо о генези тей идеї, о тим хто ше заложел, погурал и

остарал же би руске одделене у Киченеру постало стварносц. Идеї о пестовню руского язича ше зявйовали ище пред 8-9 роками, у часох кед РДСА у Киченеру нащивела др Мелания Микеш, фаховец за тоту обласц. Медзитим, теди за таку активносц не було реалней "критичней маси" – ані родичох хтори то наисце жадаю, ані одвитуоци возрост дзецох а ані учительки хтора би мала достаточну мотивацию за таке подняце. Идеа реафирмована у першей половки того року кед вибране нове руководство РДСА хторе утвєрдзело вецей програмни задатки за практичну реализацию, а медзи німа була и идеа о пестованю руского язича. Треба повесц же терашні час досц розлични од гевтого пред 7-8 и вецей роками - у остатнім периодзе ту ше населели руски фамелиї хтори маю по двойо та и тройо дзеци, нашло ше 2-3 потенциални учительки, родичи дзецох

Еден познанік зоз Европи, тиж виселенец, кед пречитал з мойого имейлу информацию хтору розпослал инж. Макаї о закончующих активносцох на початку роботи руского одделеня у Киченеру, так одреаговал:

Njevirojatnje! Da sebe nje mozem veric co tu pise. Sa i ljem naj jeden rok tirva, dumam tak pesimistico patrene, ta to za istoriju Rusnacoh. Ostal som bez slova!

маю вельо яснейшу визию о потреби отримованя язича, а шицко тото, тоту "критичну масу" активовал нови председатель РДСА инж. Юлиан Макаї. Указало ше же є упарти, же подурка на кажди дзвери дзе дума же треба, информовал ше о проблематики и не одустал док у компетентних институційох, насампредз у Католіцким школским дистрику на подручу региона Ватерлу и Киченер, не виборел условия и право за одпочинане такей школи. Кед була обезпечена простория и термин за дзеци и кед достати средства за учительку, години мацеринского язича могли почач. Канада, на щесце, ма 'слуха' за потреби рижних националних групох у поглядзе виучованя їх мацеринского язича.

ШИРЦЕ ГЛАС О НОВИНКОХ "РУСНАЦИ У ШВЕЦЕ"

насамперед Гавриїлови Колесаровому, Михайлови Мудрому, Владимирови Сакачовому, Юліянови Сабашови, Марленки Орлович, о. Владимирови Мудрому і мр Славомирови Оляяровому стретнул сом, або нашивел, веліх Руснацох у Торонту/Мисисаги (Сакачових, Орловичових, Бесерминових, Славомира Оляяра, Данисла Маліка), Кичинеру (Колесарових, Сабашових, Рацових, Еделинскових, Колбасових, Макайових, Верешових, Сегедийових і Чаканових), Ніягара Фолсу (Светозара Малешева, жеца уметніка і публицисти Юліяна Колесара), Саскатуну (Мудрових і Медешових) і Норт Бетлфорду (Колошнійових і Саболових). Велі ми припознали же не обишли тельо кельо ше мне поспишело за пейц тижні, гоч на тлу Канади жию уж і роками, та і деценіями. Не еден коментар ше одношел на то же сом можебуц не зробел пребарз мудро же сом прелецел три тисячи километри лем пре два і пол дня перебуваня у провінції Саскачеван.

- Кельо ми познате, то ваша перша нацива тому поднебю. Як сце дожили тот швет, цо вас можебуц зачудовало, цо одушевело, а цо розчаровало?

- Точне. То ми перша нашива, а наздавам ше, не і остатня. Канада ме фасцирала зоз свою велькосцу і мултирасносцу односно мултиязичносцу. Поняца на релацийох вельке-мале і далеке-блізке цалком ми повименьовани. Ша, лем Торонто скоро як Войводина! А присуство і чарного, і білого, і червеного, і доганового, і жолтого, і цо ци я знам шицко якого, на кождим кождучким крочаю, не може би- або трилингвисту зохабиц ровнодушним. Мулткультурносц Войводини велька ствар, а за мултирасносц, мултиконфесионалносц і мултикультурносц Канади просто оставам без адекватного атрибута, бо тримаю же прикметнік велічезни недостаточнo адекватни. Не будзем з тей нагоди трошиц вельо слова на опис Ніягарових водопадох, хтори ані вецей ані меней але - фантастични, ані на Си Ен Тауер, найвисшу турню на швецех хтору збудовали човеково руки, а хтора і найшмелших наганя презноіц ше. Тоти туристични атракції, як і Каса Лому, Зоологіюну заграду Торонта, Кральовски музей Онтарія, Наукови центр Онтарія, Гокеяшску галу славних і други, треба лем видзиц. Мне як лингвисту-русинисту одушевйовало спознане же

ме кажди контактовани Руснак-информатор дзечне приял, та, прецо то і не наглашиц, аж і погосцел, не лем почасцел. Руснаци ше у Канади, процивно моєй початней гипотези, наисце намагаю очувац руски язик. Дзба за нїм у завидней мири і друга, та і треца генерація. Окреме бим у тим контексту визначел тоту за Руснацох Канади і Руснацох швета историйну хвильку. Мне особне барз мило же сом ю могол подзеліц зоз Кичинерцами руского походзєня. Жичим Рускей школи многая і благая літа.

- Конєц вашей нашиви ше приближус. Чи можліве уж тераз визначиц тоту цо ви тримаєце як окреми квалитет досцигнути у цєку тих 5 тижньох?

- Силно сом ше збогацел у духовним смислу, преширел горизонти і преширел круг познатих і круг колегох. У професійним смислу, цілі пре хтори Стипендия і додзелена досягнути, та, прешвечени сом, направени значни крок гу моїм новим науковим роботом і же, з Божу помоцу, русинистика у коначней инстанци розвие англо-руске польо вигледованя по шветови уровєнь.

Розгварку водзел: Гавриїл КОЛЕСАР

ОТРИМАНИ ЄШЕНЬСКИ РУСКИ ПИКНИК У ОНТАРИЮ

СМАЧНИ ПАПРИГАШ З КОТЛІКОХ



“Строги жири” аж после длугошого коштования, записования бодох і радзєня принєсол одлуку о найсмачнейшим папригашу

Вецей як 70 особи, з найвєкшей часци Руснаци-виселєнци але було на сходзе і вецей фамелиї зоз шорох других националносцох, зишли ше соботу, 8 септембра на Єшеньским руским пикнику на озеру Питок у варошу Вудсток у Онтарию, Канада. Бул то, цо ше хвилі дотика, еден з найкрасших дньох при коңцу тогорочного горуцого лета. Уж коло поладня на добре познатим месце такой при озеру були ведно коло 20 фамелиї. Такой попри нїх розложели ше майстрове кухаре понеже ше на пейцох котлікох варели рижни варианты папригашох а гевти схопнейши вихасновали отворєни огєнь за печене сланїни. О пар години окреми жири оцєньовал хтори папригаш найсмачнейши і одлука була: перше место і пригодну награду освоєл **Михайло Надь**. Присутни потим одпочали заєднїцки полудзєнок і дегустацию наварєних папригашох. Понеже нашо вредни газдинї попринєшали і рижни салати та вшелїяки лакотки мож повєсц же, з того боку, пикник

тиж бул удатни.

У чаше док ше папригаши варели отримане змаганє у малим фодбалу. Прешлих рокох було чежше назберац два тими за змаганє, медзитим, понеже прилїв нових приселєнцох остатнї рок-два звєкшани, формовани солидни

тими хтори у моцним темпу одбавели змаганс.

Єдине цо того року “подруцело” бул риболов. Озеро Питок познате по тим же ше ту раз-два налапа полни кабли терпешох а на кукуричку знаю присц и 3-4 килово потьки. Того року риба наисце не ишла та найупартейши рибаре шедзели и чекали евентуалну шансу, дискутуючи о причинох слабого рибарского щесца. Єдни твердзели же ше риба поцагла далей ведно зоз опадованьом води пре сушне лето, а други твердзели же ше праве того дня хвиля меняла та риба прето не ишла.

После полудзенку було заєдніцке фотографоване

векшини присутних (фотка на остатнім боку), а потим предлужене дружене до вчасних вечарших годзинох.

Нет сумніву, тогорочни Єшеньски руски пикник остане присутним у паметаню як приємне дружене наших людзох-виселенцох на хторим ше дожило и дачого нового дзекуючи добрей організації нового руководства Руского Дружтва Сиверней Америки. На розходзе надпомнута же шлідуючи векши сход наших людзох будзе жимски руски бал у Киченеру хтори ше ма отримац у фебруаре 2008 року.

Гавриіл Колсар

ВИСТКИ З НОРТ БЕТЛФОРДУ

ДВА БЕБИ И ДВА ВИНЧАНЯ

- **33 особи, нови уселенци, переважно з Руского Керестура, сцигли до Норт Бетлфорду од половки того року по нсшка. Наймладша колония Руснацох у Саскачевану ма уж 60 фамелиї**

Тот напис починам зоз вистками о найрадоснейших подійох хтори ше случели у Норт Бетлфорду у чаше од остатнього числа потераз.

Мирко и Ясмينا Гарди (народзена Колошній) достали дзивочку **Сару**. Сара народзена 1. октобра того року и була чежка 3280 гр и длугока 52 см.

Лем кус вецей як два мешаца старша од ней мала **Ана Бодваї**. Єй родичи **Владимир и Наташа Бодваї** (народзена Берг), а ма уж и старшого брацика **Давида**. Ана ше народзеа 24. августа, на родзеню була чежка 3770 гр и длугока 49 см.

Окрем тей радосци вязаней за народзене бебох, було и радосци на винчаню младих малженских парох. **Миркови Перепелюкови** зоз старого краю припутувала заручніца **Александра Димич**. Винчали ше 18. августа.

Младенови Дервишовичови зоз Керестура припутувала заручніца **Данисла Джуджар**. Вони двою ше повинчали 3. новембра.

Остатніх пар мешацох на Норт Бетлфорд плюсла ище една, по тераз випатра и найвекша, габа приселенцох зоз Войводини, односно Керестурцох и фамелийох чий голем єден член зоз Руского Керестура. Нови дом у Норт Бетлфорду засновали:

Надь Юлиан.

Чосич Оливер и Мая.

Югик Александар и Златка зоз дзивчатми **Александрю и Андрею.** *

Колбас Олег и Таня.

Шайтош Владимир и Вероника зоз дзивчатми **Мартину и Монику.**

Новта Дюра и Моника.

Чордарев Милан и Наташа и їх дзивочка **Миа.**

Дудаш Владислав и Моника.

Сивч Желько и Ясна зоз дзивочку **Сару.**

Колошній Михал.

Няради Елемир.

Еделински Владимир и Желька зоз синами **Крестияном и Себастьяном.**

Тимко Иван и Славка зоз дзивчатми **Ванесу и Адриану.**

Кед слово о тим же хтори фамелиї купели хижы або квартелі, до точних податкох о тим чежше дойц з оглядом же ту ест уж коло 60 фамелиї нових доселенцох з наших крайох (найвцей з Керестура). У остатнім чаше, дознали зме, хижы купели **Янко и Сузана Бучко, Желько и Весна Бучко, Венчельовского, Сегедийово и Дервишевичово.**

Й. Дервишевич

*Як мали куриозитет: **Югиково, Александар и Златка** зоз дзецми, на драги до Саскачевану перше припутували до Торонта. Там були даскельо дні як госци у обисцу **Марленки Орлович**. У медзичаше, **Марленка** поєднала превозку за селене и до ней накладли ствари за обисце цо пред тим порихтала. **Югиково** одпутували на авиону до Саскачевану, а **Марленка** истого рана, зоз 93-рочну мацеру **Аранку**, рушела з камиончком на длугоку драгу. После трох дньох и 3100 км сцигли до Норт Бетлфорду. **Орловичово** там були 3 дні и такой ше врацели до Торонта. Прешли, значи, драгу длугоку 6200 км за даскельо дні а тото путешестве 93-рочна **Аранка Орлович** барз добре поднесла.



Сушество у 108 улічки у Норт Бетлфорду, з ліва на право: Папугово, Бучково, Сабово, Креніцкогго и Дервишовичова. Фотка настала у маю того року, медзитим живот так швидко чече же уж и тото сушество вецей не у таким составу: **Креніцкогго** ше одселели до Киченару, ОН, **Дервишовичово** купели хижу и преселели ше до ней, одселели ше тиж и **Папугово и Сабово...** Медзитим, приселели ше: **Пристойково, Гардийово**, два фамелиї **Сивчових**, ище єдни **Бучково и Еделинсково.**

ТО НАШО СЛУНЕЧКА, ГВАРЯ РОДИЧИ

♦ И над Онтарийом, вера, того лета и ешені прелстовали говлі та, ниа, спушчили до коминох фамелийох Колесар и Колошній найвекшу радосц –

Шарлет и Рагислав Колесар 7. юлия того року постали щешліви родичи. Народзел ше им син **Максим Мирко Колесар** и мал 3 кг и 230 гр (або 7 паунди и 2 унси). Гу радосци ше приключели и нова баба Людмила Колесар, Рагікова мац, та прабаба Дарина и тета Фемка Кети Рускайова зоз фамелию. У своїм унукови не могол з радосцу уживац його дідо Мирко Колесар хтори, нажал, пошол занавше од своїх блізких и од нашей рускей

заедніци у Онтарию у априлу 2005. року. *Ту на фотки мали Максим Мирко Колесар зоз свою прабабу Дарину Колесарову.*

Пред самим законченьом новинкох сцигла нам вистка же у Киченеру, у доме **Славка и Моники Колошнійових** народзени хлапец. Було то 14. новембра вечар. Родичи беби вибрали мено **Стефан**. Стефан, верце, прави хлоп бо мал полни 4 кг и 250 гр. кед пришол на швет. О пар дні, з Керестура сцигли Мониково родичи,



Михал и Маря Макайово так же радосц була дупла за шицких у обисцу. Фотки у фарбох обидвох бебох на остатнім рамику.

МАДЯРСКА

МИРОН ЖИРОШ – ИНТЕРВІУ З НАГОДИ 70-РОЧНІЦІ ЖИВОТА И 50-РОЧНІЦІ КУЛТУРНЕЙ АКТИВНОСЦИ И ПУБЛИЦИСТИЧНЕЙ РОБОТИ (4)

ПИСАЦ ТРЕБАЛО О РОВНОПРАВНОСЦИ, А НЕ БУЛИ ЗМЕ РОВНОПРАВНИ



Пририхтал:
Гавриїл КОЛЕСАР
Киченер,
Канада

Шейдзешати роки ХХ сторочя приношели дружтвено-политични пременки значни за дальши розвой дружтва. Борба за нови дружтвени одношеня мала ше водзиц у основних клитинкох дружтва. То значи у привредних, польопривредних и услужних підприємствох и здравствених, образовних, культурних и спортских организацийох. Уствари вшадзи там дзе людзе жили, були организовани и творели. Запровадзовац требао нову линию Партиї, а запровадзовац и оживотворйовац ю у шицких клитинкох дружтва. Мала ше „застановиц“ революційна диктатура пролетерията, требао робиц на освидомйованю масох и як таким „препородзеним“ препушиц руководзене у дружтве. Як прилог таким дружтвеним цеком Комунистична партия Югославїї пременела мено на Союз комунистох, Народни фронт постал Социалистични союз роботного народу, Народна младеж – Союз младежи. Преходзело ше з державней власносци на дружтвену и намагало пренесц управяне з дружтвенима добрами и продукцию на роботніцке самоупрвяне.



Валалска хижа з часу кед Руски Керестур бул општина

- Дружтво ше мянало а то, виroyатно, уплївовало и на вашо видзене особней будучносци?

- Жажду за знаньом и образованьом поспишела една моя власна неопрезносц влече 1959. року. Єдна мала ракета ми експлодирала у руки, одбила з пальцох и пошвидшала мою одлуку же бим предлужел школоване. Я бул закончени учитель, а сцел сом буц и робиц як наставнік политехнічного образованя. Требало пойсц до школи, а можлівосци не було. Уж сом бул и оженети та ми преостало позарядово студийац. Тераз после того нещесца, я почал роздумовац о иншакей роботы, интересовало ме право, адвокатура, судство...

Понеже у дружтве уж у тим чаше вельо бешедоване о образованю, окреме о необходимосци и потреби школованих кадрох у привреди и державних службох, а у Керестуре було

два задруги, Юта, Радник, Руске слово, тарговина, погосцительство – на партийних и схадзкох Социалистичного союзу завжате становиско же треба дошколовац занятях уряднікох у привреди и општине. Предписаня оможлівывали робиц и школовац ше, буц у роботним одношеню, примац плацу, а порядне студирац. Така можлівосц не исновала у просвити, але лем у державней управи, привреди и социальних службох. Конкретно, заинтересовани особи ше могли уписац до стредней економскей школи, висшей економскей, висшей управней, висшей политичней и других. Єдно векше число занятых уряднікох з керестурских подприємствох ше опредзелело за економску школу у Кули, а я ше опредзелел за висшу управну школу до Н. Саду.

Од септембра мешаца 1959. року прешол сом на роботу до Земледілско-продуковательней задруги „Русин”, уписал ше до школи и порядне студирал. Бивал сом у городу, за викенди приходзел дому, односно порядне участвовав у дружтвеним живоце валала. Влеце сом єден мешац мал обовязну праксу у општине Кули и робел у задруги.

У юнию мешацу 1961. року закончел сом висшу управну школу, дипломовац з роботного права, здобул зване правник и могол робиц управни и правни роботи у державней управи и привреди.

У ЗПЗ „Русин” робел сом общи и правни роботи. Правно сом зредзовал маєтни стан задруги, арондації, вивершовал пресуди, бул секретар управного одбору и задружного совиту, запровадзовал сом одлуки органох самоуправяня и шицко друге цо требало. Старал сом ше о роботних, гигиєнских и защитних мирох на роботи. Организовац и старал ше о культурним и забавним живоце занятых, задружней библиотеки, роботи синдикату, вилетох, преславох, рижних нащивох.

Медзи першима у општине, та и Войводици, у согласносци зоз законскима можлівосцама пошорели зме роботни стаж занятых од снованя и ступаня до задруги. У перших рокох иснованя задруги – члени задруги заробок витворйовали спрам витворених трудодных. (През рок ше евидентовало хто кельо дні робел, а на концу рока спрам витвореного урожаю, односно хасну, дзелел ше заробок. Дзеленя було у натуре у своїх продуктох, индустрийней роби, а познейше у пенєжу.) Занятим у задруги, котри сполньовали законски условия, по тей основи, з доплацваньом значних средствох Заводу за социальне осигуранє, припознати шицок роботни стаж. З тоту миру заняті у задруги були виєдначени з роботніками у привреди и державних службох, бул им регуловани роботни и пензийни стаж.

ЧАС ВЕЛЬКИХ ПРЕМЕНКОХ

Мушиме мац у оглядзе же то час кед культурни и национални живот у Керестуре, та и при Руснацох застановени. Виходза лем новини „Руске слово” на даскельо бокох, а и за їх виходзене нет порядни средства. Здогадуєм ше же и органи управяня задруги „Русин” додзельовали пенєж свойому синдикату за дайки акції, а тот пенєж зоз задружного синдикату, у НП „Руске слово”

доставали роботніки як свой заробок за друкарски роботи и друкованє новинох „Руске слово”.

- У привредней структури валала ше правело досц значни пременки, цо помогло же би Керестур порихтаниши дочекал векши инвестиції, красиу будучносц. Як цекли тоти пременки?

- ЗПЗ „Русин” створена од Селянскей задруги „Толбухин” и Селянскей задруги „Слога” 1952. року по реорганизованю селянских задругох. Задруга „Толбухин” настала зоз добродзечним здружваньом аграрних интересентох, котри ше здружели ведно робиц, обрабляц и газдовац зоз свою жему цо ю достали у аграрней реформи. У задруги людзе були опарти на себе и власни моци и задруга велі роки добре напредовала. Опредзелела ше на продукowane нашеньскей роби, а у сотрудніцтве зоз Польопривредну станіцу з Вербасу продуковала нашене – рижни сорти жита, кукурици и цукровой цвикли. Добре була опремена зоз сучасну механізацію.

Задругу нащивйовали рижни иноземни делегации. Здогадуєм ше, наприклад, же посцигнути урожаї зоз житом „безостаю”, були несподзиване и за русийску делегацию, котра нащивела задругу. Задруга мала вецей експериментални парцели дзе пробовани способи розсольованя сейковитей жеми и садзеня ризкаши, садзеня овоцніка, хаснованє депох за рибалов и подобне.



Делегация з Индіи нащивела задругу

Преширйовала ше и продукция мяса и млека, та требало и вецей фаховцох – инженерох агрономії и ветеринарох. Фаховцох було мало, та зме у тот час почали стипендирац и школовац вецей фаховцох на польопривредним факултету. Источашне зоз здружваньом средствох двох валалских задругох купена порта дзе предвидзене вибудовац кварталі за фаховцох.

У 1962. року на подручу општине Кула пришло до стваряня ИПК „Червинка” у Червинки. Червинскей Цукровні требало обезпечиц цо вецей польопривредней жеми и продуковац цо вецей цукровой цвикли. На тот способ до нового комбинату, односно новеформованей польопривредней організації „Польопривреда” „вошла”, як окремна економска єдинка и керестурска Земледілска продукувательна задруга „Русин”. Скорейша робота задруги преорганизована – єдна часц роботнікох и уряднікох одходзела робиц до Червинки, а я прешол робиц новинарську роботу



Лапанє риби на першим задружним рибалове

до Новинского підприємства „Руске слово”.

У НП „Руске слово” робел сом коло еден рок. Пририхтовал сом написи зоз нукашней политики, привреди и польопривреди. У своїх написох спатрал сом привредни обставини по наших местох Бачкей, Сриму и Славонїй. Досц сом путовал. Написи ми були, най так повем, проблемски, оштри, емоційни. Вибивало з нїх немирене з обставинами у котрих ше находзела польопривреда и наша национална меншина. Писал сом и о намаганьох и усиловносцох же би ожила културна робота по наших местох. У тим розкроку медзи потребами и можлівосцями, же не можливе вецей посцигнуц при нашей народносци - я ше похорел. Вшелїяк же такому мойому здравственому стану допринесла и фамилийна трагедия. З тей нагоди ми „пукнул” лем вред у жалудку, як гвари народ. Лікаре мератовали, але требало надосц часу же би сом ше поднял и похопел свою хороту, роботу и власни моци у ришованю общих проблемох.

У НП „Руске слово” пановала здрава роботна атмосфера. Як новинаре, знали зме яки права и можлівосци мала наша народносц такой по ошлебодзеню, а яки зме права мали теди кед я почал робиц. Писац зме требали о равноправносци, братству и єдинству, а не чувствовали зме ше равноправни. Шицко тото цо держава, єй компетентни органи и служби оможлівйовали сербскому народу, ми тото не мали. Єдина розвага у валале и по наших валалох були кина (филмски представи), карчми и нови шпивачки.

У тот час я бул, най так повем, як председатель месней організації ССРН у Р. Керестуре, „перша глава у валале”. Одо мне, од Соціалістичного союзу, ишли ініціативи цо треба зробиц же би ше моментални обставини превозишли, же би Керестур и Керестурци знова предводзели Руснацох у привредним, културним и националним розвою. Преовладала думка же ше привредни и културни чежкосци у валале годно розришиц кед би Керестур основал свой польопривредни комбинат, обєдинєл постояци підприємства и на тот способ створел средства и за културни розвој. Друга значна акция ишла у напярме стваряня, формованя, тє. обновйованя рускей гимназиї до котрей би ходзели школяре и зоз других руских местох Бачкей и Сриму. За ношительох тей акції на схадзки Соціалістичного союзу избрани Янко Олеяр, директор Дома култури, Михал Канюх директор Основней школи и

секретар валалскей партійней організації и я. Ми троме мали задаток випитац розположенє при наших людзох по руских валалох и вец ініціровац єй снованє при компетентних дружтвено-політичних и образовних організаційох и інституційох.

Наша тройка мала три-штри нашиви у Бачкей и Сриме. Нашу ініціативу окреме барз крашне привитали дружтвени активисти у Петровцох, але по першираз сом почувствовав и вельке обаванє пре таке шмеле подняцє. Ви-словени страх при дзєпєдних присутних, же ми як Руснаци не достанєме таке дошлебодзєне од державних власцох. Неодлуга ше указало же тот страх бул и оправдани!

НАЦИОНАЛНИ РЕЗЕРВАТ

У першей половки 1963. року по телефоне поволани М. Канюх, Я. Олеяр и я до Кули до Општинского комитету СКЮ. Я и М. Канюх пошли, а Я. Олеяр, мал службену драгу до Н. Саду. У ОК СКЮ зме дознали же членох општинскей ідеологіейней комісії СК маме інформовац о нашей акції коло снованя рускей гимназиї у Р. Керестуре. На розгварку бул поволани и Дюра Латяк, котри у тот час бул председатель Општинского одбору ССРН Општини Кула и посланїк у Скупштини САП Войводини, з котрим зме були у догварки коло тей акції.

Понеже я знал найвецей о снованю гимназиї, о sameй ідеї и бул на вецей стретнуцох зоз дружтвенима активистами, М. Канюх предложел же би я поднесол звит. Ише сом ані не пояшнєл інтенцію такей задумки, уж сом бул преривани у викладаню зоз провокаційними питаннями, зневажаньом sameй ідеї. Заш лем, я погуторел цо сом мал повесц и наглашел же тота акция не продукт руских занєшєнякох але реална потреба нашей меншини у стваряню кадрох за наш културни розвој. О тим явно бешєдованє на схадзкох у Керестуре, а записники рядово посилани до Кули.

Основна наша „вина” була же зме превжали акцию без знаня висших форумох, односно самоініціативно гледали думаня явносци о културних и образовних потребах нашей народносци. Понеже ношитель ініціативи бул Соціалістични союз, за цалу акцию я обвинєти. Було ми поведзєне же сцєм створиц национални резерват од Керестура, же вимагам тото цо противне становиском СК, же моя акция идзе на чкоду Руснацом и унапярєна є против інтерєсох роботного народу.

На концу розгварки нам поведзєне же най ше наша акция застанови по тамаль док о тим питаню (гимназиї и акції) не завєжнє становиско Општински комитет и компетентни цєла ПК СКВ у Н. Саду.

Шєсцє же у тей розгварки не участвол Я. Олеяр. Вон би, тиж упарто як и я доказовал же Руснаци маю исти права як и други народи у Югославиї, та би и вон остал „зазначени” як творитель руского керестурского национального резервату, цо би мало негативни вплив на його наиходзацу активносц. (О осем роки Я. Олеяр бул моторна моц новей акції коло снованя рускей гимназиї. Дзєкуюци напису профєсора Мирона Будинского у „Руским слове”, котрого ангажовал Дюра Латяк як одвичательни редактор

новинох, и упартосци и витирвалосци Янка Олеяра, у Керестуре уж вецей як триец роки постої руска гимназия.)

О тей нашэй акції я нігда не дознал офіційне партійне становиско ОК СКЮ у Кули, ані становиско компетентних органах ПК СКЮ з Н. Саду. Знаю що ше мне случело и як далей цекли ствари зо мну. Не прешло ані дватри тижні, а я бул розришени членства у политичних форумох у Кули, а о неполни два мешаца по службеной длужносци зоз места новинара поставени сом за окончователя длужносци управителя ЗЗ „Перши май” у Руским Керестуре. (Пяток на схадзки Скупштини општини Кула сом поставени за окончователя длужносци управителя задруги, а после схадзки преїг телефона сом информировани же на пондзелок рано мам превжац длужносц.)



Будинок Земледілскей задруги „Перши май” у Р. Керестуре

- Цо були основни задатки хтори очековали нового управителя у ЗЗ «Перши май»?

- Я поставени до Задруги же би ше створело векше медзисобне довирие медзи индивидуалними продукователями и задругу, же би ше звекшала продукция у валале и зоз векшим материалним богатством валала и задруги пошвидшало преображенє польопривреди и напредованє валала. Нашол сом ше сам, а требало вельо зробиц. Мойо щесце – же сом знало цо треба зробиц, а нещесце було у тим же людзе котри уж дзешец-петнац роки робели у задруги, а скорей були „напредни комунисти”, свойчасово „борци” у „розкулачованю селянох“ и гевта идеология им конвенирала, у нових условийох (може же не свидомо) зоз своїма поступками и надалей онеможлівйовали привредне напредованє.

Розумліве же ме векшина занятих у задруги не похопйовала, барз осторожно и спомалшено сполньовала нови одлуки органах самоуправяня, а една часц занятих видзела свою препасц пре мойо поцаги у звекшаню материалней основи задруги. Задруга мала три комбайни, а накадзи я пришол купели зме ище три, купели зме вецей трактори, а ані инсуюци не мали цо робиц, купели зме два камиони за транспорт роби, а роби за таки транспорт не було, купели зме часц млїна за мишальню статковей покарми, а людзе з валалу мало концентрату куповали,

почала робиц инкубаторска станїца и польопривредна апатика, преширени машински парк, монтирани гангари, направене пристанїще на Каналу Дунай-Тиса-Дунай (ДТД), направени магазин за фабрични гної, чардаки за одкупйованє кукурици у чуткох, направени шоппи, а нач? Шицко цо сом розпочал робиц було „против интересох роботніцкей класи”, так ше бешедовало.

‘СТАРИ КАДРИ’ ГАМОВАЛИ РОЗВОЙ

- У чим була суцносц зраженя, чи сце тото познейше могли реконструовац?

- У Задруги була партійна и синдикална организация. Синдикат ше старал о розваги, стандарту, а Партия (ей члени) сцели руководзиц, одредзовац цо ше у Задруги купи, кого ше вежне на роботу. Єдноставно Партия ше намагала затримац скорейшу функцію „диктатора”, яку мала такой после войны кед ше утвердзовала нова власц. И надалей сцели буц у каждой „юшки запражка”, а нашо друство после скоро дваццрочного державного социализму преходзело на дружтвени социализм и економску привреду. Тераз постала значна цо векша продукция хтора би оможлівела дружтвене напредованє у шицких обласцох дружтвеного и привредного живота. Тоту нову улогу у польопривредней продукції у индивидуалним (приватним) секторе мала на себе превжац валалска задруга и розвивац вше векшу продукцию на польох польопривредних продуковательох. У Керестуре ей задружна авангарда, „ей комунисти” медзитим, постали власна гамулька место же би були найзначнейша подпорка розвою валала.

У суцносци зраженє було идеологийного характеру – у наиходзацим чаще требало иншак робиц у задруги. Я задругу похопйовал як валалску организацию, котра иснує пре валал и ма служиц валалу. То значело зоз шицкими моцями помогнуц кооперантох же би цо вецей робели, вецей продуковали польоділлни продукти, мяса, млека, желе-няви а Задруга же би шицку їх продукцию одкупйовала и випоручовала поживовой индустриї. По моїм триманю задруга мала буц валалски сервис и обслуговац валал и каждого продукователя мала стимуловац же би цо вецей створел. Колектив Задруги, медзитим, а його творели магазинере, референти за одкуп, кнїжководство, єден агроном, секретар задруги, трактористи и майстрове у майсторскей роботні, мали своєю власне оформене думанє же задруга їх организация з котрей вони треба же би мали цо векши власни хасен. За нїх було найсуцнейше же би мали позитивни биланс, односно витворени доходок котри би на концу рока подзелели на особни доходки-плаци.

У контексту такого своего становиска задруга ше намагала робиц лем тоту роботу од котрей було хасну. Ценовнїки услугох були таки же на каждой роботі требало заробиц – и при ораню, и при шатви, и при транспорту и при комбайнованю, кед слово о польоділлстве, а при статку и на швиньох, старих и засушених кравох, викармених буюячкох и млеку.

Задружни услуги були драги, трактори не мали роботи и трактористи мало зарабляли. На одкупйованє польопривредних продуктох у держави мали право лем задруги;



Яким Силаді, вожач задружного камиона TAM 4500, зоз котрим за седем роки прешол 700. 000 километри

продуктователе мушели задруги шицко цо мали предац, од задруги чекац пенєж. Магазины були у задруги, людзе такой зоз поля сцели векшину своїх продуктох предац, а „майстрове магазинере“ були тоти цо одредзовали квалитет зарна, влагу, чистоту и розуми ше нательо робели „совисно“ же вше на инвентарох у магазинох було вещей зарна як цо требало буц, а тот звишок бул позарядови приход и успех у ділованю задруги. (Друга ствар же дзепоедни магазинере, знали кельо, едноставно поведзено змерали лебо на дзень под час одкупу „одняли“ од селянского труда и тот „власни звишок“ приписовали своїм пайташом и по виплацваню продуктох дзелели „заробок“.) Кед кооперант достал кредит, камата ше му раховала на цали рок гоч кредит врацел о три мешац; млеко му не було „тельо“ масне кельо требало, жито „влажне“, цвика „блатна“, буяци „рано напоени“ же би на мажи були чежши и прето уж рано на шейсц годзин людзе их з дому приводзели до задружного двора на мажу, до поладня ше з німа моцовали, „бо ветеринар не може присц“ мерани од поладня и одвожени до Шиду лебо ище далей и так з дня на дзень, два-три дні швині, а вец стари крави, та буяци...

З моім одходом зоз Земледілскей задруги „Перши май“ такой утаргнута запровадзена система роботи цо ю организовали фаховци зоз Заводу за образование кадрох у польопривреди з Н. Саду. Утаргнута каждодньова евиденция роботи и кніжководствене провадзене приманя и видаваня одкупеней роби – житаркох, олейовкох, цукровой цвики, желеняви, статку, швіньох, млека, руменцу и каждой другой роби цо є трошена при оправяню комбайнох, тракторох и рижних машинох... Престало ше провадзиц кажди трактор и комбайн понаособ, витворени заробок и трошки, нестало стимулованя и наградзованя комбайнерох и трактористох спрам ангажованя, чуваня машинох и шпорованя.

Розпочати роботи з кооперантами предлужени далей. Векшому числу занятых и новокупеней механізації требало обезпечиц роботу, а то ше могло лем зоз новима кредитами, новима укладаняма до польоділней и статковей продукції на польох и у привредних обектох индивидуалних польопривредних продуковательох.

У наиходзацим чаше до полного розмаху пришла руска работносц. Звекшане кооперативне сотрудніцтво у польоділней и статковей продукції и заградкарстве, неодлуга Керестурци мали вещей як 300 превозки за папригу, продукували ю на стотки вагони а предавали по цалей

велькей Югославії. За кратки час Керестурци ше materially змогли и легко прилапели еден по часу найдлугши и найвисши месни самодопринос котри утрощени на уводзене водоводу и будоване асфалтних драгох по валале, котри инициировал инж. Петро Хома.

За тоти два роки роботи у ЗЗ „Перши май“ попри витвореней материалней основи у звекшаню механізації, дал сом вельку увагу на роботни стандарт. На трактори купени кабини, звекшана и лепше намесцена майсторска роботня, обезпечени просторії за роботнікох, направена едальня, купени гигиенско-технічни защитни средства, бунди, облечиво, рукавици...

ЗАКОНЧЕНА ВИБУДОВ ДОМА КУЛТУРИ

Понеже у задруги уж було векше число фаховцох: агрономох, польопривредних технічарох и ветеринарох, вибудовани будинок на поверх з вещей квартелями. Зоз обединетима средствами валалскей привреди и средствами општинского комуналного підприємства 1963. року розпочате закончоване дакедишнього будинка Рускей матки. Будинок препроєктовани на кварталі. Прижемна часц будинка з Велького шора, велька репрезентативна сала, наменена за Клуб польопривредних продуковательох (и валалску библиотеку). Тоту салу направела, виплацела и намесцела задруга и то було ей основне средство. (После вещей рокох ПК Перши май, салу як свойо основне средство, пренесол на Дом култури, а нова управа Дома култури салу предала банки.)

Новооформени Дом култури не мал свойо работни просторії. Кино сала була валалска але управа була кулянска, бо Биоскоп бул општински, кулянски. Кед требало организовац преподаваня, сходи и конференції у сали, а окреме отримач концерти лебо забави вше ше звяйовали проблеми. У Керестуре розришоване таких питаньох було у компетенції Совету Месней заедніци, а после снованя Дома култури газдоване зоз салу о еден длугши час прешло на Дом култури, источашне организатора культурней діялносци.



Закончени будинок Дома култури 1965. року, але у нім не було места за управни просторії и роботу секційох

Кед ше правел нови проект законченя будинка Дома култури, окрем уходов и сали, прижеме и цали поверх предвидзени за кварталі. И попри тим же на схадзкох Социалистичного союзу вимагане финансоване просторійох



Зоз святочней схадзки означованя 30-рочніці ПК „Перши май” у Р. Керестуре, Мирон Жирош. перши з правого боку

за Дом культури, за тот циль средства не обезпечени, наводно достати кредит не оможлівйовал трошене средствох на дружтвени стандарт. Збудовани кварталі мали постац дружтвени, а хто будзе у ніх бивац – за дадни кварталі ришене на схадзки керестурского Совиту Месней заєдніци. Знам же и мне доделени квартал, та сом го у чаше будованя дал пре-правиц так як мне одвитовало. Уж кед ше усельовали други кварталешо до будинку, до мойого квартеля з моім допущен-ном, мали ше уселіц ствари и ормани Дома культури. Знам, же Я. Олеяр мал вельки проблеми з Комуналним підприєм-ством з Кули коло роботних просторійох у будинку Дома культури. На концу и попри гроженьох, после вецей рокох, „мой квартал” постал власніцтво Дома культури. Тот приклад споминам прето же би ше знало на яки способ Дом культури достал просторій у нешка своїм будинку. И исто-чашне яке було порозумене Општини (Держави) и организо-ваних дружтвено-политичних моцох за розвой рускей культури, руского национального идентитета и руского ества.

У 1975. року ПК Перши май преславйовал 30-рочніцу свойого постояня. За триец роки, од снованя СРЗ „Голбухин” по иснуюци Комбинат, посцигнути над’звичайни резултати у польопривредней продукції у дружтвеной и кооперативней индивидуальной власносци. Комбинат обєдиньовал лем цо не цалу валалску привреду, индустрию, тарговину и погосцительство и през рижни форми, з нїм сотрудзовал цали валал.

На пригодней шветочносци з нагоди ювильейней 30-рочніці роботней організації и я достал Припознане за длугорочну роботу у Комбинату. Без огляду же мойо перебуванє и работа у Комбинату не були барз длуги, оценете же подняти мири и їх ефикасносц оможлівели пошвидшани розвой продукції и валалу, цо допринесло общому успиху и напредованю роботней організації. То, источашне була и моя власна сатисфакция и припознане моеї чежкой и одвичательней роботи.

- Бул то период преселєня до Нового Саду, дзе сце одпочали цалком розлични роботни и други активносци?

- Роботу котру сом робел як воспитач-наставнік политехнічного образованя у новосадским Пионерским доме була работа любви. Найвещей сом робел з Воздухоплівним подростком моделарами як и у Руским Керестуре. Розтерховал сом ше од керестурских идеологийних бригох,

склонел ше од очох и ділох мержні, пошвецел ше факултетским учебніком, намагал ше цо лєпше зрозуміц и звладац предвидзене факултетске градиво. Гоч сом бул позарядови студент Београдского университета, каждую шлєбодну хвильку сом хасновал слушац исти предмети на новосадским правним факултету.

Од септембра 1966. року прияти сом за новинара сотрудніка нукашньо-политичней и привредней рубрики Рускей редакції Радио Н. Саду. Новинар сом пред тим бул уж єден рок у НВП „Руске слово“ и работа новинара ми не була цудза. Мойо животне искусство, работа у просвити (Дюрдьов, Керестур, Н. Сад) и работа у привреди як правніка и окончователя длужносци управителя и директора ЗЗ „Перши май“, такповесц запровадзованє дружтвеной политики и методи преображеня югославянскей польопривреди, спознанє скупштинскей системи и улоги партийних и дружтвених организацийох у дружтве – оможлівели и поспишили ми швидке уключованє до новинарскей роботи.



Нови 1966. рок до новосадских основних школох сцигнул з Дїдом мразом на ракетним авионе, котри конструовали и направели пионире у Пионерским доме з наставніком М. Жирошом

У Радио-телевизії Н. Сад робел сом 25 роки по 1991, по одход до пензії. А активно сотрудзовал ище 5 роки. Пририхтовал сом и редаговал штири файти емисийох: „Радио новини“, „Емисию за валал“, документарно-образовну емисию „Давно, давно то було“ и образовно-забавну емисию „Драги нашого живота“. Єден час сом бул найстарши у редакції и мал сом задаток научиц младих колегох новинарске ремесло. Кед сом пришол на роботу до Радия септембра мешаца 1966. року було нас шицкого штирме креативни новинаре (Михайло Ковач, Штефан Чакан, Мария Горняк-Пушкаш и я, Мирон Жирош). Пририхтовали зме у єдним тижню три тижньово емисії (за валал, за дзеци и „Културну панораму“) и седем емисії „Радио новини“ и штернац емисії вистох.

(Предлужує ше)

Щешліви Нови 2008. рок!

ЯРОСЛАВА КОЧИШ-МИКИТА

ОДХОДИ И ВРАЦАНЯ

Родзела сом ше 8. децембра 1948. року у Руским Керестуре. Закончала сом штредню школу, а за дальше школованє не було можливосци, за чим ми и нешка неправо. Зоз приповеданя родичох знам же того року була барз велька, тварда жима, зоз вельо шнігу.

Мам 59 роки, а ище ми и teraz "била" жима випатра на сказку, кед спод билого шнігу не стирчи ані єдна чарна грудка, кед ина конари древох прикрива, випатра ми же на цалим швецє шицко красне, чисте, биле, правдиве и без нещесца, гоч давно знам же то не так.

Любов ґу писаному слову ше достава зоз родзеньом, чи тота особа то сце, лебо не.

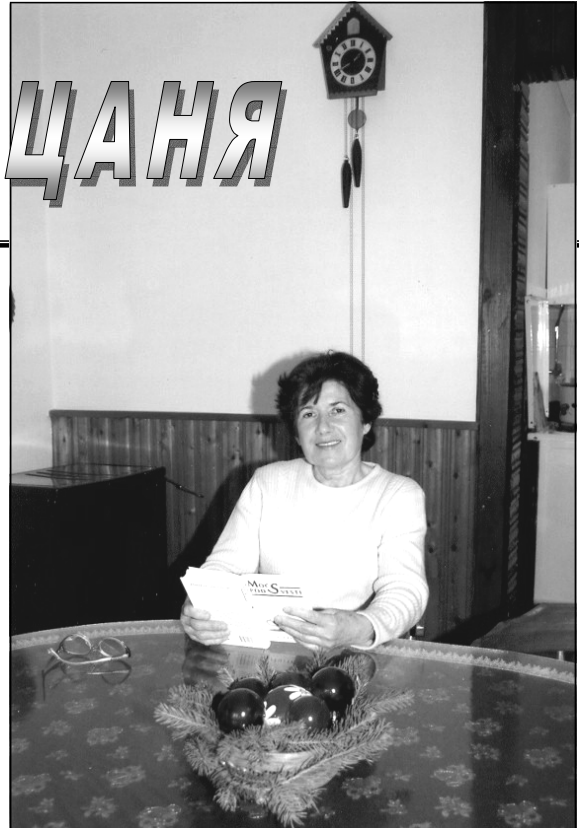
Дахто у себе ноши вельки дар, а дахто барз мали, але и тот мали ше пита вонка зоз человека, та и я так свой живот през стихи виписовала, споведала, допущовала словом най шпиваю свою мелодию.

Як и другим младим видана ми перша кнїжочка, а надалей сом през живот писала за "свою душу".

Жила сом живот звичайней жени, без даякей велькей кариєри у любеним нашим валале

Керестуре. Ховали зме з мужом двойо дзеци, док 2000. року шмерц не вжала мнє мужа, а дзecom оца. Я мац, а таки мацери и оцох ест ище и на жаль, ище вецей будзе, хтора 2006. року пооблапяла свойо двойо дзеци и ище двойо мойо, їх малженски пари, и випровадзела до Канади.

Нам так мушело буц. Штверо млади, сигурней роботи нет, а жиц треба.



Розлучиц ше зоз дзецми на так далеко, то терха хтора непрерывно прициска, але чи живот не приноси и иншаки терхи, не лем терху хтора ше вола "КАНАДА" та ше не треба вишмейовац зоз ока капнутей слизи, бо ніхто не зна кеди и за чим у живоце будзе плакац. Я ше зоз тоту терху учим далей жиц, а яка же бим то була мац кед бим свойо дзеци не пуццела най шлєбодно крачаю по своєй животней драги, чи би тота драга була у Керестуре, Сербии, чи у Канади и жадала им лем вельо здравя и вельо щесца.

ОДХОДИ И ВРАЦАНЯ

Синови Владимирови

Приходзел наш син
роками,
после школских дньох,
пиятками,
дому.

У конку,
у велькей торби,
шмати,

кнїжки ище стали,
а од горе уж
зоз його хижи,
цихи акорди гитари
ягод да ше по гарадичох
долу скотуляли.

Радосни хвильки,
чекани приходи.

Зацихла твоя гитара
занавше.
Син наш одходзи,
часто ше дому враца.

Смуток и цихосц.
Мешац,
два,
вецей мешаци.

Рани ше помали гоя.
Син одходзи,
часто ше дому враца.

Сциха,
од горе,
цихи акорди гитари його
знова ше по гарадичох
долу скотуляли.

БИШАЛМА*Синови Владимирови*

На уходзе до дому нашого
бишалма двацец роки росла.
Здогадуем ше з ошмихом
яки зме млади були
и як сом барз сцела
же биш ю купел,
засадзел,
же би зме ю мали.

И було плоди
и за родзини
и за сушеди.

Здогаднуц би ше,
пребегнул час,
хторей то яри
лісца пожовкли
и плоди нет.

Єдного рана лем...
Єдного рана,
дзвери жалосци
ше отворели.
Нет дзеци вецей
вашого оца,
моєй охрани,
сами зме,
сами.

Коло бишалми при капурки
и мой живот дотерашні
хлопи винесли.

Не прешло вельо часу,
гварим синови,
не верим свойому гласу,
я,
цо бим на кажде место
древо засадзела,
вируб тоту бишалму.
А жаль ми було
кед шекера по стеблу вдерела.

Одгукую вдереня шекери
и здогадованя.

Ти,

лем цо ши ше
з войнових страхотох врацел,
а син одходзи.
Крочайом чежким помали крача
таки високи,
ми двойо за нїм
по дражки, гу капурки идземе.
Огляднул ше син
на малу заградку
облапел з поглядом бишалму,
зогнул плеча под терху
и пошол.

Дні преходзели,
писма не части,
чекаме же би зме чули
синов глас.
И гнів ше збера
и страх,
до рока страх.

Гварим синови,
не верим свойому гласу,
вдер зоз шекеру
и так є жовта,
а плоди нет.
Найдзеш ти место
за младе древо,
засадзиш сину
за лепши часи.

РОЧНИ ЧАСЦИ**ЖИМА**

Там дзешка сказка почина
била далекосц сні дорушує.
Сказку чловеку треба дац
и билей далекосци най иснує.
Зоз тей далекосци
початок часови.
У билим обвити
сні мали шніти
вше бліжей будзеню.

ЯР

Гу зарі слунковой,
цеплоти чловековой,
ліцо обраца мойо я.

Рука най не тарга,
витриско не кива,
правда най обвива
того швета сценя.

ЛЕТО

За три особи мали
жени звичайней
моц сом зберала.
И гварим.
За три особи мали
моци мам
и три себе дам.
Най будзе ламаня,
витриска тарганя,
як сказка записує
у души моєй
била далекосц иснує.

ЄШЕНЬ

Благосц зарі
ешені златней
ліцо дорушує.
Грее богата
а у ней
початок края
ше нагадує.

НЕ ПРИХОДЗ

Не приходз
до мойого сна
кед швита.
Вше далей стої
твоя подоба
помали блядне
випатрунок ліца.

Не приходз.
Швитане терашньосц приноши.

Дай най ище дакус
заврем свойо очи,
под заглавок
рано най положим
и зашпим
без прешлосци
и без будучносци.

НЄБО

Розвалєло ше небо
високе,
белаве.
Розсипало гвизди
велького и малого коча.
Хто же их зомну
знова позбера
и небо високо дзвигнє.
Хто же их знова
посклада до коча
и ведно зомну будзе
далей путовац.

БИЛА ЖИМА

Швици през облак
жимска ноц била.
Розноши витор
дробни пахульки,
гучи,
завива.

Трепєци швичка,
трепєци самота,
цяхосц ше чує.
Лем витор,
пахульки дробни,
чистоту билу,
розруцує.

Кельо лем мож
зоз паметаньом
назад ше врацам.
Шоруєм роки,
зберам,
облапям
и нет тей моци
цо би одняла
зоз души моєй
сказки шнігово
цо ми их жима била
занавше дала.

ЯБЛОНЬОВ КВЕТ

Дзивки Терезиї

Смуток ме цалу обнял
и банованє вельке,
вельке як швет.
Кельо сом лем роки
на длань не положила
целово-били
яблоньов квет.

У старим доме моїм
при дзверох блізко,
яблоня стара росла.
Не була красна,
стирчали конари,
на поли уж висохла.
Але кед яр з пажици
до двора нашого зашла,
при дзверох
у своєй билей шмати стала.

Длуго сом ше яром радовала.
Длуго сом свою билу шмату
чекала.

А вец,
не дали дочекац яр
и яблоньову
и мою
прекрасну шмату билу.

Так ме нашвидко,
на прагу яри
кед ище витри жимски
хмари оганяли,
з дому вислали.

Пошла сом за своїм щесцом
без шмати з квиткох яблоньових
целово-билих.

Пошла сом за своїм щесцом
и кажди ме рок
яр дорушела,
лем квиток яблоньов
на длань сом не кладла
и красу його вецей не видзела.

Рошне яблоня млада

*Мойо дзеци
фотографовани у нашей
заградки.*

*У юнию 2005. року ше
Терезка одала, а истого
року у августу оженєл ше
и Владимир. Нігда так
богато ружи не квітли, як
теди, у юнию 2005. ...*

*О рок, єдно за другим,
одлетли вони до далекей
Канади...*

Терезия и Владимир



у малей загради
 дома мойого.
 Розквита и опомина.
 Приходзи час
 кед треба дац,
 у билей шмати
 з дому випровадзиц.

Смуток ме цалу обніма,
 вельки,
 вельки як швет.
 Як чежко дац
 у доме власним виквитнутим
 яблоньов квет.

ЯК СТЕБЛО ОСАМЕНЕ

Розтресал витор
 власи младосци,
 гласкал по ліцу
 до уха шептал.
 Ношел ме, дрилял,
 крочайом легким,
 дзвигал високо
 до белавосци.

Завивал витор,
 йойчал, лопотал,
 таргал ми шмати,

з дижджом умивал
 и як на древе голи конари
 вицинал цело,
 крочай ми сперал.

Як стебло осамене
 и я остала
 цо ше зоз верхом
 гу небу спина.
 Вше меней на нїм
 желени конари,
 але ше витор
 догод постой
 у нїх побави.

ENCOUNTER IN ZAKARPATIA

VASYL SABOV – RUSYN PAINTER EXTRAORDINAIRE

By **Dr. Michele
 PARVENSKY**
 (Nazareth, PA, USA)

I first met **Vasyl Sabov** in 1999 on the annual Carpatho Rusyn Society homeland tour. His paintings were on display in the lobby of our hotel in Uzhorod. I fell in love with them at first sight, probably because many of them reflected typical Rusyn life in his ancestral village of Iza, Chust raion. In 2000 on a second tour, I purchased more of his paintings and would arrange to go to his studio to buy others when I visited Ukraine in ensuing years. The secrecy which we had to go through to get his paintings across the border into Slovakia is something that I will never forget. Vasyl would remove the canvas out of its frame and then roll it up in wallpaper, a bill of sale accompanying each painting. This way, they would fit nicely into a suitcase. The border guards who were then and still are part of the military would come onto the bus to check passports and make certain that we were not taking forbidden objects out of the country such as icons and paintings. On the 2000 tour, one of the tourists bought one of his paintings onto the bus in full view of everyone. The CRS president had vehemently told the group to make certain that everything was out of view from the guards. Here was a blatant breach of the rules. He immediately made her cover it as best as she could, out of view from the guards' gaze.

Предлужене з 1. боку

чуваре хтори були на граніци, а и тераз су ише часц тамтейшей военей посади, вошли до автобуса преконтроловац пасоши и прешвечиц ше же ми не преношимо нїяки забранени експонати вонка зоз жеми як цо то икони або уметнїцки малюнки. Под час путованя 2000. року една спомедзи туристох купела еден зоз його малюнокх и принесла та обешела у автобусу так же би го шицки видзели. Предсидатель Карпато-русинского Дружтва строго опомнул цалу групу же би ше остарала же би шицко таке було цо далей од очох царинїкох. То було очиглядне потупїоване предписаньох. Його опомена нагнала туристкїню же би малюнок скрила як найлепше може, цо далей од царинїкового попатрунку.

Моя приятелька и прекладателька Северина Веденска зоз Ужгороду ми припомла же здраве Василя Сабового не найлепше, та сом заключела же насправди час за интервю же би и други Русини вецей дознали о нїм. Северина не могла вериц як вон добре випатра кед сом го нащивела у юнию того року. Вона го замодлела чи би пристал дац ми интервю и вон любезно пристал на тото.

СЛОВО 'Я РУСИН БУЛ' ОДВОДЗИ ДО ЛАГРУ

Василь бул народзени 22. мая 1938 року у валале Свобода, у фамелиї **Михала** и **Василини Сабов**. Вон бул едно спомедзи їх дванаецерих дзецох. Його дідо по мацери емигровал до ЗАД, до сиверозаходней ч а с ц и союзней держави Нью Йорк дзе робел у рудокопах и посилал заробени пенез фамелиї до старого краю. Вон купел карти за ладю за цалу фамелию же би ей члени емигровали до Америки але ше шветова криза праве теди розмахала. Тото поваляло шицки надїи членом фамелиї же би напушчили їх валал хтори худобство барз прицисло. Василина нїгда вецей не видзела свойого оца. Вон умар у Америки 1955. року.

Васильова найстарша шестра була народзена 1927. року, а у рокох пред тим як Василь бул народзени, його мац страцела пецero дзеци. Фамелиї було совитоване же

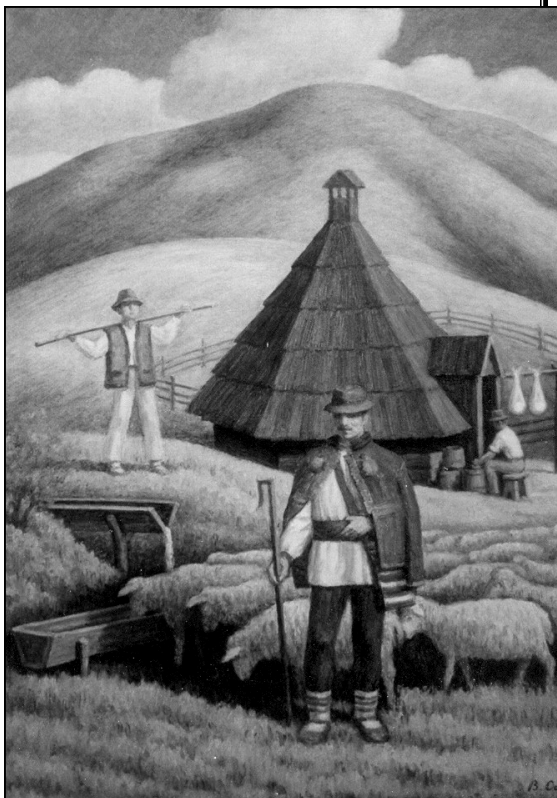
My friend and interpreter, Severyna Vedenska from Uzhorod, has been telling me that his health has not been good, so I figured that it was time for an interview so that other Rusyns can find out about him. Severyna couldn't believe how well he looked when I visited him in June of this year so she asked him if he would grant me an interview and he was gracious enough to do so.

THE WORD 'JA RUSYN BYL' LED TO CAMP

Vasyl was born on May 22, 1938, in the village of Svoboda to Michael and Vasylyna Sabov. He was one of twelve children. His mother's father had immigrated to upstate New York and was working in the mines and sending money back to the family. He had purchased tickets for the entire family to immigrate to America when the depression hit. This crushed all hopes for the family to leave their poverty-stricken village behind. Vasylyna never saw her father again. He died in 1955.

Vasyl's oldest sister was born in 1927, then, in the intervening years before his birth, his mother lost five children.

The family was told to move out of Iza for their relatives felt that the environment was not healthy for her children, and that was the reason she lost five in infancy. Since her father had been sending money, Michael was able to purchase six hectares of land in the neighboring village of Svoboda and sold his



home in Iza. All the children who were born in the new village survived (including Vasyl).

Sabov made it a point to vehemently state that his parents were Rusyn, his ancestors were Rusyn and that his heritage plays a big role in his paintings. He started to paint in his early childhood. Since his family were true believers they had a lot of icons on the walls in their home, many of which were sent by a cousin from a monastery in Greece. He watched the icons and felt like he must "follow the pictures he saw." His first pictures, therefore, were copies of the icons in his home. The colors which he used in painting the icons influ-

bi she одселела зоз валалу Иза, їх родзином ше видзело же стредок у хторим жили не бул здрави за дзеци и то була причина же Василина страцела пецero дзеци у їх вчасним дзецинстве. Понеже ей оец послал пенежи, Михал бул у можлівосци купиц шейсц гектари у сушедним валале Свобода и предал їх обисце у валале Иза. Шицки дзеци хтори були народзени у новим валале остали у живоце (уключуюци ту и Василя).

Сабов формовал свойо тварде становиско же його родичи були Русини, же його предки були Русини и же його духовне нашілство ма вельку улогу у його малюнках. Вон почал мальовац у його вчасним дзецинстве. Понеже шицки у його фамелиї були вирніки та мали надосц образи повишани по мурах у їх доме, велі спомедзи тих образох им послал братняк зоз манастира у Греческей. Василь патрел на тоти образи и знука чувствовал же муши "исц по шлідох малюнках хтори видзел". Його перши малюнки, озда прето, були копії образох у їх доме. Фарби хтори вон хасновал у мальованю тих образох уплівовали на фарби хтори познейше хасновал у своїм малярстве.

Под час войны його оец бул гарештовани пре його прорусинску политику и постал еден спомедзи веліх гарештанцох хтори були послани до гарешту у Ужгороду. Вон робел на вибудови ужгородского аеродрома кед му даскелі малярски вояци почали гуториц же, понеже його презвиско було малярске, же и вон муши же Маляр та кед подпише одредзени папери у тим смислу, будзе шлебодни и годзен пойсц дому найдалей о два тижні. (Добре познате же нашо людзе не мали презвиска але им було наложене з боку малярских власцох же би себе едно презвиско вибрали пре контролю плацения порції и тоти презвиска звичайно були дати по валалох дзе бивали або по їх панох (хтори були Маляре) або по ремеслу хторе вони окончовали, та вец мож легко похопиц же як його фамелия достала презвиско Сабов). Медзитим, його оец тото одбил твердзаци же "Я Русин бул", же шицки його предки були Русини и же вон не може зробиц ніч цо би обезчесцело предкох. Резултат такого справованя було тото же вон бул послани до лагру у Малярскей блізко при румунскей граніци по конец войны.

Понеже Васильов оец закончел општинску школу у Густу дзе шицки предмети були викладани на малярским язiku пре факт же 'мила и добра' малярска власц бранела вибудов русинских школах, вон бул добре оспособени бешедовац малярски язик. Як резултат того, вон бул вибрали же би бул прекладач на малярски язик. Дзекуюци тому, вон бул у можлівосци помогнуц велім людзом у лагре понеже могол одходзиц до околних валалох дзе набавял алкогольни напої хтори уношел до лагру и дзелел го людзом. Тифус бул барз розширени по валалох але алкоголь зменшовал габу епидемії и бул помоц велім людзом и на тот способ ратовал їх животи.

Конец войны бул на прагу, Маляре ше почали поцаговац а Червена армия ше приближовала и Михал бул еден спомедзи перших поединцох хтори ю привитали скорей як цо Руси сцигли до лагру. Його перши слова, кед ше з німа стретнул и кед ше руковали, були "Я Русин бул". Вон не бул ошлебодзени але место того ознова гарештовани, тераз з боку Червеной армії, и еден рок мушел служиц як прекладач на малярски язик. (Сабов ше не здогадує назви валала дзе його оец бул ознова як

enced the colors which he would later use in his paintings.

During the war his father was jailed for his pro Rusyn politics and became one of many prisoners sent to the jail in Uzhorod . He was working on the construction of the Uzhorod Airport when several Hungarian soldiers told him that since his last name was Hungarian, he must be Hungarian and if he were to sign papers to that effect, he would be free to go in two weeks. (If one remembers that our people originally had no last names but were required to acquire one by the Hungarians for tax purposes and that names were taken from the villages in which they lived or their landlords (who were Hungarian) or even a trade which they may have had, it is easy to see how his family acquired the name of Sabov). However, his father refused stating, "Ja Rusyn Byl", all his ancestors were Rusyn and that he couldn't do anything to dishonor them. As a result, he was sent to camps in Hungary near Romania till the end of the war.

Since his father had graduated from the Chust Municipal School where everything was taught in Hungarian due to the fact that the dear sweet Hungarian government forbade the building of Rusyn schools, he was well grounded in the Hungarian language. As a result, he was used as a Hungarian interpreter. In his role, he was able to save many people in the camps because he would go into the villages and procure liquor which he brought back with him and distributed to the people. Typhus was rampant in the villages but the liquor stemmed its tide for many people and thus saved their lives.

Near the end of the war as the Hungarians were retreating and the Red Army was approaching, Michael was one of the first individuals to greet them before they came into the camp. His first words when he met them as he was shaking their hands were: " Ja Ruysn Byl." He was not liberated but instead arrested by the Red Army and used for one year as a Hungarian interpreter (Sabov couldn't remember the village where his father was imprisoned).

His mother suffered much during the war for she had been told that a lot of the prisoners were killed. She cried a lot for she feared the worst. However, when he was seven years old his father returned home. During the night when everyone was sleeping a knock was heard at the door. "Мама, wake up!" he yelled "Njanko is here!" There was great happiness. Michael came into the house in his Red Army uniform. He gave the fur hat to Vasyl and also a harmonica. Sabov remembered that he ran up into the loft of the house where one of his cousins was sleeping and woke him up and told him that his father had brought him a harmonica. He also bought watches for everyone.

UNDER THE BOKSAJ'S SUPERVISION

One of Sabov's school teachers told his father that Vasyl was talented and had to study painting. He told him that he would become a great painter. Vasyl attended the Uzhorod College of Applied Arts. His teachers included **Sandor Petki, Ernest Kondorotovyč, Fedor Manajlo, Adalbert Erdeli, and Josyf Boksaj**, all well noted artists of the Transcarpathian School. Sabov had five years of training in this school which was like an art academy that had no support from the communist government. Boksaj was his supervisor for his diploma work on Hutsul musicians.

гарештанец).

Його мац препатела вельо под час войны понеже ей було поведзене же велі гарештанци були позабивани. Плакала вельо бо ше бала же ше збуло тото найгорше. Медзитим, кед Васильови було седем роки, оец ше врацел дому. Позно вноци кед шицки твардо спали на уходних дзверох ше зачуло дуркане. "Мамо, пребудз ше!- кричал вон – "Оец пришол!". Була то велька радосц и щесце. Михал вошол до обисца облечени до униформи червеноармийца. Скоряну шапку дал Васильови, а и гармунику цо принес. Сабов памета же вибегнул до подкровя дзе спал еден спомедзи братнякох, пребудзел го и гварел му же му його оец принесол гармунику. Оец тиж купел годзинки за каждого.

У КЛАСИ ЙОСИФА БОКШАЯ

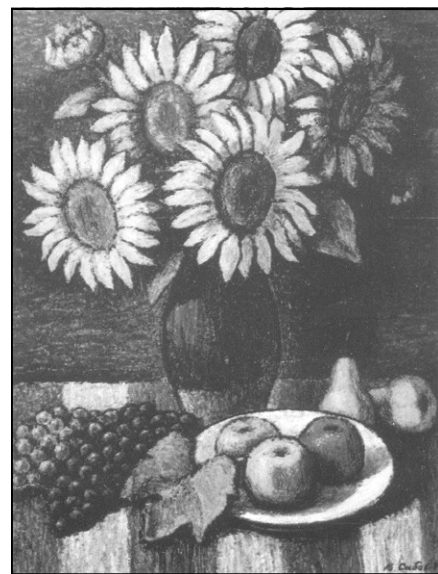
Еден спомедзи учительох у школи гварел оцови Михалови же Василь талантовани и же би прето требал студирац малярство. Вон гварел оцови же Василь годзен постац познати маляр. Василь ходзел до Ужгородскей школи за применену уметносц. Медзи його професорами були **Шандор Петки, Ернест Кондратович, Федор Манойла, Адалберт Ерделі и Йосиф Бокшай**, шицки барз замерковани уметніки Закарпатскей школи. Школоване Сабового тирвало пейц роки у тей школи хтора була на уровню уметніцкей академії але не мала финансійну и иншаку подпору з боку коммунистичней власци. Бокшай бул його супервизор кед робел дипломску роботу зоз тематику Гуцулских музикантох.

Под час школского розпусту вон одходзел до Полиніни на два або три мешаца чувац фамелийне стадо овцох. Вон ше старал о баранчаткох. Тоти

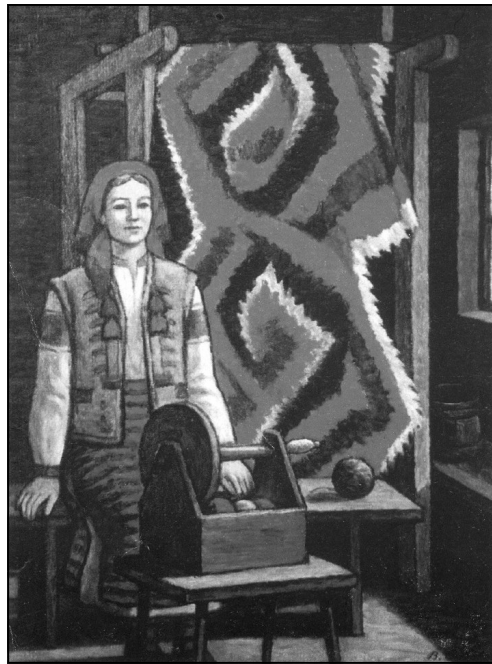
одпочивки го инспировали у виробку його малюнокх людзох цо доя овци и правя овчи сир. Кажди вечар його оец одводзел стадо на доене. Млеко було з в е к ш е й ч а с ц и хасноване за виробок бриндзи або сира. Вода зоз бриндзи була хаснована за варене рижних едлох зоз житаркох. Кед уж не мали жита, вони варели кромплі и кукурицу. Тото лем

варели, не пекли, и черпали зоз варешку. Василь тото описал як едно зоз окремених гуцулских едлох.

После дипломоваия 1959 року на ужгородскей Школи за применену уметносц кажди студент мал обезпечену роботу и плацу. Василь ношел у себе глібоке прешвечене до уметносци а нешка, як вон видзи, тото недостава велім младим маляром. Сабов пошол до Воловецу дзе мал свой ателе у культурним центре. Його длужносц була же би декоровал шицки файти будинкох хтори були наменени за рижни активносци як цо то конференції, як едальні, або за хорски проби. Його малюнки вше були инспировани зоз



During vacations from school he went into the Polynina for two to three months at the family sheepfold. He was responsible for the lambs. This respite inspired him in his paintings of the men who milked the sheep and made the cheese. Every evening his father would take the flock in for milking. The milk would be used for bryndza or ser. The water from the bryndza would be used to make different types of cereals. Since they had no wheat, they boiled the mixed liquid with potatoes and boiled corn. This was then cooked, not baked, and taken out with a ladle. He described this as a Hutsul type of dish.



After graduation in 1959 from the Uzhorod College, every student was guaranteed a job and wage. Vasyl had a deep belief in himself which he sees lacking in many young painters today. Sabov headed off to Volovetz where he had a studio in the cultural center. He was responsible for decorating all types of buildings for various activities

such as conferences, dinners, and choir productions. His paintings have always been inspired by the environment. Since his job guaranteed him free time he was given the opportunity to experience the local environment. The inspiration for many of his paintings has been his ancestral village of Iza which is a Boyko Rusyn village. Its main occupations included cattle breeding, wool clothing, kilim making, coats manufactured from the sheep's wool, all types of baskets and furniture made out of wicker, and clothing and household items such as rushnyks made from hemp. All of the traditions which were at Iza followed his family to Svoboda. The Boykos made everything for themselves - food, clothes, leather goods, farm implements, and wagons. They were very independent people and kept to themselves because they were in the mountains - high in the mountains. Many of his paintings reflect on these activities from Iza.

While in Volovetz there were three girls and three artists at the center where he worked. One of the artists painted one girl, the second another but Sabov painted one girl utilizing all three models. As a result, this made him famous as a painter in Zakarpathia. Boksaj also periodically stayed in Volovetz and on one occasion missed his train back to Uzhorod so Sabov invited him to his place. Boksaj was the first to see his portraits. He made it a point to pay attention to all his painters in Volovetz who were talented and followed Rusyn traditions stating that they should be supported. He felt that young painters had to be paid attention to or they would be lost. After 2 ½ years in Volovetz, Sabov returned to Uzhorod.

околіском, зоз природу доокола. Як інспірація за велі його малюнки бул валал його предкох, валал Иза, хтори спада до групи бойковских валалох. Главни ремесла у валале були статкарство, виробок волняного платна, ткане тепихох, облечиво правене зоз волни, шицки фйаити плечених кошаркох и даєдни ствари до хижи, и облечиво та ствари до обисца як цо то ручніки правени зоз конопи. Шицка тотя традиция хтора була у валале Иза пренешена з його фамелию и до валалу Свобода. Бойки правели шицко за свойо потреби - поживу, облечиво, робу зоз скори, рижни орудия за газдовство и кочи. Вони були барз независни народ и тримали до себе понеже вони були у горох - високо у горох. Велі зоз Сабових малюнокх рефлектую тоти активносци зоз Иза.

У Воловецу були три дзивки и троме уметніки у центре дзе робел Василь Сабов. Єден спомедзи уметнікох мальовал єдну дзивку, други уметнік мальовал шлїдуючу дзивку а Сабов мальовал єдну дзивку хаснуючи шицки три модели. Резултат того було то то же вон постал познати як маляр у Закарпат'ю. Бокшай тиж з часу на час оставал у Воловцу. Так го у єдней нагоди, кед му пошол гайзибан за Ужгород, Сабов поволал до свойого ателеу. Бокшай бул перши цо мал нагоду видзиц його портрети. И вон теди похопел же треба дац векшу увагу шицким тим маляром у Воловцу понеже було очиглядне же су талантовани и же шлїдза русински традиції и констатовал же вони треба же би достали моцнейшу потримовку. Вон похопел же младим маляром потребна потримовка бо инак буду страцени. После 2 и пол рока у Воловцу, Сабов ше вращел до Ужгороду.

МОЖ ПОЧУВСТВОВАЦ ГОРДОСЦ У ЇХ РУСИНСТВЕ

Сабов потвердзує же його русинске нашлїдство предствя найвекшу вредносц у його живоце. То може буц од значносци и за його край понеже кед вон виклада на виставох свойо малюнки вон ше там вше предствя як Русин. Його русински дух му помага у мальованю. Його малюнки найчастейше вирабяни у трох технікох, з водовима фарбами, з темперу або з олейовима фарбами. Його малюнки не одсликовую лем способ живота Бойкох але тиж так и Гуцулох. Вон виробел велі малюнки рижних русинских будинкох, окреме древених церквох у ужгородским скансену. Велі спомедзи його малюнокх рефлектую активносци хтори ше одбували або ше и нешка одбуваю у валале його предкох. Ту мож уключиц активносци вязани за роботи коло овцох, роботи на кудзелі або вишиване у обисцох його родзинох, виробок тепихох, та по малюнки дзєцох цо ношели вертеп на крачун. Подоби на його малюнокх вше приказани у народним облечиве без огляду чи то Бойко чи Гуцул. Вон бул єден з ридких малярох хтори приказовали подобу Бога на своїх малюнокх. Тотя фйаита малярскей имагинації була положена звонка закона под час советскей власци. Понеже його малюнки осликовою етнічни активносци и одсликовою значну часц з валалского живота прето озда церква була на веліх його маюнокх у стредку уваги. На тих малюнокх мож видзиц валалчаньох под час їх недзельового одходу до церкви и / або велі намальовани

YOU CAN SENSE THE PRIDE IN HIS RUSYNNESS

Sabov acknowledges that his Rusyn heritage has been the greatest value in his life. It has been valuable for the country because when he exhibits his paintings, he is always listed as Rusyn. His Rusyn spirit helps him to paint. He works in water, tempura, and oil. His paintings reflect not only Boyko life but also Hutsul life. He has done paintings of the Rusyn buildings, especially the wooden church, in the Uzhorod skansen. Many of his paintings reflect activities which took place and still take place in his ancestral village. These include activities at the sheep fold, spinning and embroidering in his relatives' homes, the making of kilims, even depicting the Jasliskary at Christmas. His figures are always in ethnic costume depicting whether they are Boyko or Hutsul. He was one of the few painters to use God in his paintings; this practice was outlawed by the Soviets. Since his paintings are ethnically driven and reflect much of village life the church was always central in many of his paintings. They also show villagers in their Sunday best walking to church and/or events associated with church holidays as mentioned above.

Museums began buying his paintings as early as 1962 and also by private collectors. His works have been exhibited in the museums of many countries including Russia, Canada, Germany, and Slovakia but sad to say none in museums in America. His paintings there are only in private collections. In 1970, he became part of the Painters of the Soviet Union. As a result, he had reproductions of some of his paintings made by the Soviets.

Sabov's paintings are on the order of Boksay's. They show village life in Subcarpathian Rus. If you have seen any works by Boksay and love them, then you will feel the same way about Sabov's. Wherever I take his paintings to get framed, the framer recognizes the genius in his work.

One statement which he was adamant about getting across to me was the fact that before 1945 nobody acknowledged the word or group Ukrainian. This term was never heard. Everybody knew that they were Rusyns and they stated as such. His parents told everyone that they were Rusyn. You can sense the pride in his Rusynness. He still maintains a studio in Uzhorod but doesn't do much painting these days due to his health problems.

He reflected that his father lived to be 91 but his mother died at 59 due to a medical mistake. The doctors diagnosed her with liver problems but instead she had developed appendicitis from which she died. He has three brothers and a sister still living.

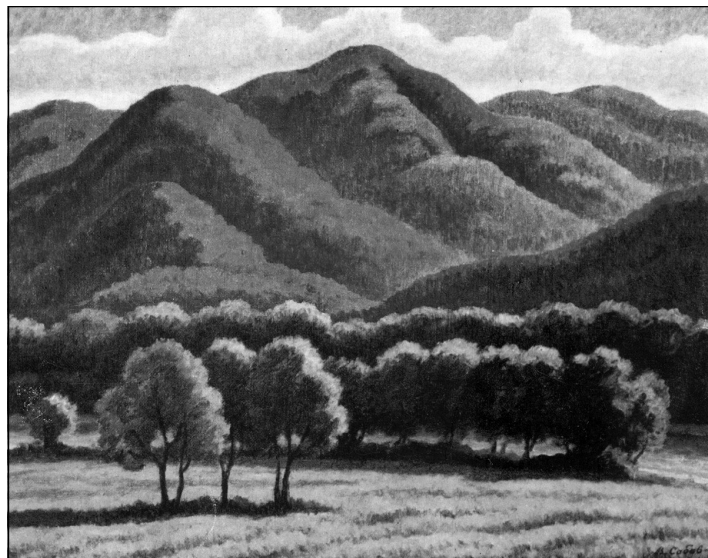
Hopefully this article will help Rusyns who have never heard of Vasyly or seen any of his paintings, be proud to acknowledge the fact that there are still in our midst top-notch Rusyn artists. Just like Boksay they are proud to acknowledge that they are Rusyn and they never changed their style of painting, a circumstance forced on many by the communists. We should all say "Mnohaja L'ita" to encourage them in their endeavors.

події вязани зоз церковними шветами, як цо уж и поведзене кус скорей о вертепарох.

Музеї почали одкупйовац його малюнки од 1962. року, а тиж так и приватни колекционере. Його роботи були виложени у музейох велїх жемох уключуюци ту Русию, Канаду, Немецку и Словацку але зоз жалосцу мушим повесц, не и у музейох у Америци. Його малюнки ше там находза лем у приватних колекцийох. Року 1970. вон постал член здружєня малярох Советского Союзу. Як резултат того вон ма репродукції даєдних своїх малюнокх зробени з боку советских власцох.

Сабоово малюнки на уровню и змистово досц блїзки Бокшайовим. Вони презентую валалски живот у Подкарпатской Руси. Кед же сце видзели даєдно Бокшайово дїло и кед ше вам попачело, ви будзеце мац подобне чувство кед увидзице Сабоово дїла. Кед сом однесла його малюнки урамиковац, майстор цо правел рами тиж препознал високи уметніцки вредносци у його дїлох.

Вон ми досц розложно пояснєл же по 1945 рок скоро нїхто анї не знал за слово або групу Українци. Тот термин ше не могло нїгда чуц. Кажде знало же вони Русини и таки и



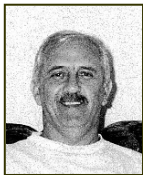
остали. Його родичи гуторели каждому же су Русини. Ви можеце почувствовац гордосц у їх русинстве. Вон затримал свой ателе у Ужгородзе по нешка але не малює тельо малюнки як скорей праве пре даяки здравствени проблеми.

Вон роздумовал о тим же його оец пожил 91 рок але його мац умарла у 59. року пре гришку дохторох. Дохторе дали диягнозу же його мац ма проблеми зоз печинку а вона мала, уствари, запалене шлєпе черево и прето умарла. Василь Сабов ма ише трох братох и єдну шєстру у живоце.

Наздавам ше же тотя статя помогне Русинох хтори нїгда потераз не чули за Василя або не видзели анї єдно його дїло, же би гордо потвердзовали факт же єст медзи нами першокласних русинских уметнікох. Як и сам Бокшай, и вони гордо виявюю же су Русини и же нїгда не пременя свой способ мальованя, гоч ше под подобним прициском з боку комунистох досц часто находзели. Шици бизме им требали поручиц "На многая лїта!" зоз жаданьом охрабриц их у тих їх намаганьох.

ЗОРАН ФИРИС, ЧЛЕН ВИВЕРШНЕЙ РАДИ СКУПШТИНИ ОПШТИНИ МЕЛЕРУД

Я ШЕ НЕ ГАНЬБИМ ЗА СВОЙО, РУСКЕ ПОХОДЗЕНЕ



Интервю:
Гавриїл
КОЛЕСАР
Киченер,
Канада

- ◆ Зоран Фирис перши странец хторому ше удало войсц до Вивершней ради Скупштини општини у Мелеруду, а перши є Руснак хтори вошел на листину за посланіка у шведским Парламенту
- ◆ Догод зме живи ми зоз дзецми будземе хасновац лєм мацерински язык у обисцу – твердзи Зоран, маюци на розуме як ше осипала и асиміловала руска виселенска група у Шведскей

Перши контакти зоз Зораном Фирисом установел сом лєм пар роки потим як зажила тота фамозна шветова компютерска мрежа наволана 'Интернет'. Сотрудзовали зме на пар просктох за потреби теди нових руских веб сайтох, познейше сотрудніцтво цекло пре потреби новинкох "Руснаци у Швеце" кед Зоран помогол зоз широким шерцом координовац медзи редакцию и даедними нашима виселенцями у Шведскей. У медзичаше, посилал вон фотки и кратки видео знімки риболовних трофейох хтори його синове и вон 'укніжовали' до їх фото-албумох. Вец сом стретнул Зорана як модератора на веб сайту "Войводина", на руских бокох. Познейше послал до нашей редакції преклад статі о Русинох хтора обявена у шведскей преси.

Пред роком и дацо почали до мнє доходити информациї о Зорановим змоцнетим ангажованю у политичним живоце општини Мелеруд, у заходней Шведскей, дзе вон зоз супругу Сенку и синами Деяном и Андреасом на стаємним перебуваню од 1992 року. Понеже зоз искуства знам же ридши тоти виселенци хтори ше

одважа ступиц до политичного ангажману там дзе су, релативно, нови то було тото цо превагло же бим ше постарал ступиц зоз Зораном до контакту и єдного летнього вечара з п о м о ц у М С Н Месенджера зме мали скоро двогодинову видео розгварку у хторей ше нам удало ошвициц 3-4 теми. Детальнейше о шицким дознаце у тих целосцох хтори пририхтани на

основи аудио-запису нашого електронского контактованя.

- Пред тим як почнеме о конкретней теми одн. темох, замоддел бим це же биш дал вецей податки о вашей фамелиї?



Сенка и Зоран Фирис зоз сином Андреасом, кед му було 3 роки (Мелеруд)

- Жиєме у варошу односно у варошику хтори вельки як Керестур, одприлики, з тим же у нїм заступени комплетни варошки урбанизем. Мелеруд ше находзи на заходним побережю велького озера Венерн, на пол драги медзи Гетеборгом и Карлстадом. Деян, старши син, народзени 1991. року, а младши Андреас 1997. року уж ту у Шведскей. Деян тераз ходзи до електротехнічней школи а Андреас до 4 класи основней школи. Супруга Сенка закончила ту за медицинску шестру, вжала и дополнюци курси та тераз роби зоз ретардиранима младима особами.

Хижу зме купели 1997. року и окончили зме одредзени адаптациї на ней яки були потребни за нашу фамелию (доправена єдна простория, заварти вельки балкон).



Обисце Зорана и Сенки Фирис у Мелеруду, Шведска

ПЕРШИ СТРАНЕЦ У ВИВЕРШНИМ ОДБОРЕ ОПШТИНИ

Року 1995. сом поднесол молбу до фабрики паперу у хторей ми дакеди давно и родичи робели и достал сом роботу як помощник Влади Провчия на машини за гланцане паперу, на истей машини на хторей робел мой оцц, а Владо му теди бул помощник. После пол рока сом виучел за глатера и водзел сом старосц о двох машинах кед майстрове були на рочних одпочивкох або кед дахто бул хори. Медзитим, то не була стаемна работа але ше контракт вше предлужовало на одредзени час а понеже сом бул у контакту зоз Мирославом Планчаком, стретали зме ше у його мацери, та ми вон предложел же бим ше приявел до СААБ-у. То сом зробел и там сом достал роботу у новембре 1996. року. Почал сом робитц у СААБ-у у



**Зоран Фирис зоз сином Деяном у часци
фабрики автох СААБ дзе вон робел**

одделеню за кладзене заштити на шицки вари и на склопи шасии авта пред тим як ше ю фарби. О рок сом прешол до едней роботни дзе ше коригую шицки гришки на каросерии пред початком фарбена и так сом ше ришел роботи на линии. Ту сом мал нещесце на работи: кед сом знимал едну школьку зоз линии една сайла попустила и школька ме прицисла гу другей школьки и спадла долу по моим ливим плещу и колену, значи по ливим

боку цела. Спочатку сом думал же то не дацо страшне але цо далей вше ме баржей болело и послали ме на скениране а там мали цо видзиц – колено ми двараз оперовали, а плещо раз а у плане було ище раз бо сом не могол дзвигнуц ливу руку висше од плеща. Рука вискакуе з места, шкрипи и пука у ставцох. Пре шицко сом бул вецей роки на хорованю и потим сом достал едну файту инвалидскей пензии.

- Чи тот статус инвалидского пенсионера покус допринес же би ши ше политично ангажовал там у виселенстве?

- Могло би ше так повесц. Пред скорейшима виберанками зме мали стретнуце зоз политичарима зоз комуналних странкох у рамикох Миграцийного здружениа, цо було цошка нове за тот край, значи приселенци зоз цалого швета ше могли о шицим випитовац политичаром цо су ту на положеню. Ту сом випатра поставял прави питаня, цо им

одвитовало (и чудовали ше одкаль ми “петля” таке ше питац). Жадам повесц же ту дакус проблем буц странец, поготов остатни 10 роки, кед ту пришли вшеліяки вибеженци. Шведяне покус и расисти цо познате и проблем у остатни час. И попри того же маме шведске державянство и пасоши уж вецей роки але мена и презвиска робя свойо, место невельке та ше шицки знаю медзи собу. Медзитим, я ше не ганьбим за свойо руске походзене, не мам пре

тото даяки комплекси, цовецей думам же ми у велім способнейши од других.

Ту тому, пред пар роками сом ше часто стретал зоз шефом нашей странки, понеже його супруга була Деянова учителька. Досц зме претресали рижни теми и вон, озда, теди видзел яки мойо опредзеленя и думаня о варошу, о живоце у нїм. Я теди ище навелько робел и не мал сом часу за таку файту ангажмана. На 4 рано сом одходзел з дому, приходзел

на 4 пополадню або, кед сом робел пополадню, з дому сом одходзел на годину пополадню а приходзел на 2 по пол ноци. Але, вец ше ми случело тото на работи и я, нараз, мал часу а вон теди ознова приступел гу мне же чи сом тераз можебуц заинтересовани уклучиц ше до политичних активносцох и я пристал. И неодагуда ме уклучели до Комисии за питаня урбанизма и заштити природи. На остатних виберанкох сом вибрани за едного з двох подпредсидательох тей комисии. По основу тей функции сом вошел и до Вивершней ради Скупштини општини, там нас ест 41 член. У рамикох нашей партии, Християнско демократскей странки, вибрани ме за члена регионаного руководства. Ту ме положили на листину за посланика у Парламенту Шведскей. Бул сом свидоми же ту не мам вельки шанси, але кед ме вони предложели – най им будзе. Медзитим, кед не инше, тото звучи як куриозитет – я бул напевно перши Руснак цо вошел на листину за державни Парламент Шведскей.

- Интересуе ме чи ест вецей таки случаи, же ше приселенцом уда пребиц до висших органах власци, чи то заш лем ридше зявене у Шведскей?

- Нет вельо такогo. То не легко, гоч ест шанси, барз завиши од човека, але и од того дзе жиє, од штредку, та вец хтора партия там на власци, яки людзе на сцени... Таких як я, странского походзениа, а же би були члени Вивершних радох скупштинох ест шицкого 18 у цалей Шведскей. У нашим месце, ту у Мелеруду, я перши странец хторому ше удало войсц до Вивершней ради скупштини општини. Нигда потераз особа хтора не нордийского походзениа не була на такей длужносци.

Ту у општини ест такволана альянса, хтору твора 4 водзаци партии, и вона ше сходзи пред каждую значнейшу подию (зашедане Вивершеней ради, схадзки важнейших одборох итд.) и ми ту плануеме, утвездзуеме наступни крочаи, радзиме ше як водзиц роботу. Так як ше порадзиме, ми тото так вец и запровадзуеме. Ту, на тих схадзкох, партии розяшню до конца становиска, у случаю же една партия за дацо, а



РИБОЛОВЕЦ, УЖ ДЕЦЕНІЯМИ

- Твой главни гоби то риболов. Од кеди воюеш зоз циґонями?

- Од малих ногох! Почал сом ту у Шведскей, бул нам ту дідо у нациви и вон ми купел першу машинку. У Сриме сом одходел на Босут, а на бициґлох зме одходзели преїг Бапскей на Дунай.

- Хтори файти риби найволіш видзиц лапени на своїм циґону?

- Найбекше ми задовољство кед ше заквачи пастрмка, а и шуля любим, вони борци. Найлепши тоти фалати од 2-3 кг. Менши врацаме до води. У Шведскей води барз богати зоз рибу.



Поведзме, чуки ест барз вельо, а и коляки, червенопирки, бабушки але то ніхто ту не сце таки. Швеци застарани прето же еґулі ест вше меней у їх водох.



друга против, вец ше дискутуе, виноши аргументи и вше ше дойдзе до одреденого становиска хторе ми вец у одборох заступаме. У тей альянси нас ест 12 зоз цалей оштини. З вибором до того цела мње наисце указане якеш незвичайне довирие, цо и мње було одредзена сатисфакция.

Тот мой статус ми оможлівел ише дасдни ангажованя у обласцох хтори любим. Положел сом, наприклад, испит за рукометного судию и мам право судзиц на змаганьох по верх штвартей лиги. Судзим, углавним, на змаганьох кед бавя нашо тими. Рукомет сом вше любел. Тиж так, положел сом испит и за рибочувара. Ходзел сом 5 тижні на курс. Мам, значи, право контроловац дозволу, улов, мам право конфисковац у случаю криволовства, а кед потупене векше, мам право волац полицию. Ту ест вельо озера, а людзох нет нігда досц за шицки кончєня. За мње ше знало же любим лапац риби, а же шицко робим поштено.

ПОШОЛ “СТОЯДИН” ЗА МОЮ ШЛЕБОДУ

- Цо була причина же ше ти зоз супругу и сином, виселел зоз жеми?

- Мал сом “щєсца” же сом теди, кед война була, бул

мобилизовани до милициї. Деян нам ше народзел у новембре 1991 року. У Горватскей ше дакус змириовало, але требало одходзиц або до Босни або на Косово. Кум ми погинул на Косове, вон бул милицаец. Зоз Кули. Остатні дзєнь кед бомбардовали, остатні бомби кед падали, вон погинул. Вон ми пред тим гварел же зме на списку за Косово, обидвоме, и же идземе. Я му гварел добре, же пойдземе – а ютрєдзєнь зме нас троїо уж були у драже. Мње ше шейсцмєшачне дзєцко не охабяло дома, удало ше ми доїсц до дозволи за виход зоз жеми, важела лем єден дзєнь, але то нам було досц же бизме ше виратовали. Нашол сом особу, вязу на царини, и вон нас, за пенєж, преруцел до Мадярскей. Такой зме шєдли на гайзибан и рушєли до Шведскей.

- А мали сце пасоши?

- Шицко ишло преїг того чєлєдніка, вон винял мой пасош зоз СУП-у. Мали зме, значи, легални пасоши. Мал сом теди “Стоядина” и його сом предал и шицко тото пошло за “трошки” преходу до мадярскей. Пошол “Стоядин” за мою шлєбоду, але не бануєм прє то ані секунду.

- И пошли сце директно до Шведскей, прєцо?

- Гей! Шведска була наш вибор прето же сом як дзєцко там жил вєцєй роки. Пать, я на єден способ,

уствари, прави Войводян: по оцови сом Сримец-Шидянь, народзєни сом 1964. року у Зренянину, у Банату, одкаль ми мац, а найлепши роки сом препровадзел и, конечно, и ожєнєл сом ше у Бачкей, у Руским Керестуре. Комплетна Войводина, не?!? Кед сом мал 5 роки мойо родичи, з помоцу Владу Провчия, ємигровали до Шведскей до варошу Асенсбрук дзе достали роботу у фабрики паперу “HÅFRESTRÖMS AB”. У тот час там були велі Руснаци зоз Шиду и Сриму вообщє. Ходзел сом до штвартей класи основней школи кед мойо надумали врациц ше до Шиду дзе оєц достал роботу як шеф рахунководства у апатики а познєйше у цалим Домє здравя. У Шидзе зме були 2 и пол рока кед пришли зоз керестурского комбинату зоз оцом на розгварки чи би прєшол до Керестура за финансијного директора комбината. Теди сом бул танцовац на “Ружи” зоз Шидянями а уж о тидзєнь после фестивалу ми ше прєсєлєли до Керестура дзе сом почал ходзиц до осємєй класи як перша генєрация у теди праве вибудованєй новєй школи. У Зренянину сом закончєл Польопривредну машинску школу, бул на пракси у Комбинату, потим сом пошол до войска, и после того сом достал роботу як тракториста



Дзєнь кед фамєлия Фирис першираз одходзєла до Шведскей (1969) - дідо трима на рукох Зорана, баба його шєстру Зорицу, а ту ише мац и оєц и тєта Генка



Фамелия Фирис у хвилькох кед старши син Деян мал першу причасц

у "7 юлий" у Червинки. Зоз Сенку (народз. Новта Шайтошова) повинчали зме ше у априлу 1991. року и мал сом план з ню присц ту до Шведскей же би видзела дзе сом жил як мали, але пре войну тот нам медови мешац одпадул. А вец, нараз, ми ше створели у Шведскей и, ниа, остали зме ту у Мелеруду, 15 километри од Асенсбруку.

- Ти, значи, мал шведски язык досц добре зачувани дзешка у подсвидомосци, поведзме?

- Кед зме ше врацели до Шиду я не знал по сербски! Знал сом дакус по руски и по шведски, а сербски не та сом ходзел на летне учене сербского языка.

- Як було перших дньох у Шведскей?

- Кед зме сцигли до Шведскей навалал сом мою родзину, Владу Провчия, и перши дні зме були змесцени у його мацери, у мой нини. Не можем повесц же було легко перших дньох, окреме же було вельо вибеженцох. Було барз вельо Албанцох и Босанцох. Понеже ми язык остал у

паметаню було ше ми легчайше знайсц як другим. Паметам, кед зме кончели за регуловане перебуваня у Шведскей мали зме пойсц до полициї. Пошли зме а дежурна полицайка не могла почац з нами бо чекала же би пришол прекладатель. А я ше озвал гу ней по шведски же ми ту, та гоч прекладача нет, ми можеме почац кончиц цо треба. Вона ше

неподзивала але зме такой почали кончиц цо зме мали без прекладача. Я одлучел же бим обновел мой дакедишні статус и наисце, достал сом мойо дакедишні податки, скорейши числа, матичне число и друге. Шицко ми припознате, и стаж и школа у Шведскей. Док зме чекали папери, а тирвало то скоро 2 роки, я бул вецей у имиграційним бироу як дома, помагал сом им у прекладаню документох и то ми шицко було плаcene. Кед зме достали папери одлучели зме остац ту дзе школа була блізко. До кварталю зме ше уселели стреду, а штварток пришли по мне зоз општини же ютре най ше явим на роботу. Требало им едного прекладача на сербски бо було теде вельо вибеженцох.

Моя супруга Сенка ходзела перше на курс шведского языка, а вец робела у комуни помагаюци людзом же би ше прилагодзели на нове окружене. Потим закончала курс за медицинску шестру. Я, як сом уж и гварел, настрадал у СААБ-у и достал сом едну файту инвалидскей пензиї.

- После того каліченя на роботи нашол ши ше у окреммим статусу?

- Гей, постал сом инвалидски пензионер, а тот статус ми допуше же бим дацо робел 2 години дньово а же би ми то не уплівовало на инвалидніну. И я ше определел за активносци у политики. Медзитим, и попри того ми не одвитуе лем шедзиц дома та непрерывно роздумуем дзе ше ише можем активовац же бим пополнел дзень. Порихтани сом, кед же бим нашол даяку одвитууюцу роботу, цалком ше одрекнуц тей файти пензиї хтору тераз мам.

РУСНАЦИ ПОД ШВЕДСКИМ НЄБОМ

- Кого ши стретнул од Руснацох у Шведскей на початку перебуваня у тей жеми?

- Спомнул сом **Владу Провчия**, з ним зме и нешка барз добри и блізки. Прави Сримец, госцолубиви. Стретнул сом теде и **Мироня Провчия**, Владового младшого брата. Вон оженети зоз Полякиню. Була ту и тета **Славица Антич**, родзена Семан, то Владу Провчия мацерица шестра и ей супруг Славко, вони тиж з походзеньом зоз Шиду. Тиж сом стретнул тету **Мелану** и ей супруга Боголюбца Шоїчових, потим **Миколу Гайдука** з Вербасу... Вецей раз сом ше стретал и зоз **Мирославом Планчаком** хтори оженети зоз Финкиню Яану и тераз ше уж ридше стретаме. Мирослав ма брата **Янка** хтори жиє у Гетеборгу. Блізки зме и зоз **Ярославом Папом Матовим**, вон по походзеню зоз Петровцох. Интересантне було як зме його упознали. Под край рока, як зме ту сцигли, пришол еден Санджаклия и пита ше ми:

- Јеси ли ти Русин?



Сенка и Зоран Фирис (на ліво) препровадзаю приємни хвильки у дружнєно зоз Владом и Анету Провчи

Я му гварим
- Јесам!
А вон ми такой:
- Па код нас има
Русина!
- А где је то?
- У Бенгтсфорсу, око
50 км одавде!

Я не верел, але сом ше возбуждел пре думку же ту ест ише наших. А тот человек ані пейц-ані шейсц, кед видзел яки сом радосни, шеднул до авта, пошол и привезол ми Ярослава. Барз зме ше сприятелели бо зме зоз Ярославом исти ровень, розумиме ше. И можем повесц же ше тераз најчастейше дружиме зоз Мирославом Папом, зоз Миколом Гайдуком и зоз пар фамелиями зоз Горватскей и Македонії. У Шведскей ест ише Руснацох але вони постали, як би я повед, векши Шведяне од самих Шведянох, ганьба ше повесц же хто су, цо су и одкаль су. Нет вецей сходзеньох як цо дакеди було. Їх дзеци уж



Ярослав Пап Матов, Деян и Зоран Фирис

такповесц чисти Шведяне бо ше їх родичи “пишели” зоз тим слабым шведским языком цо го ані нешка не знаю шорово та на нїм и зоз дзецми бешедовали и тоти дзеци нешка не знаю свой мацерински язык. Ганьба! А думам же таке маце и ви у Канади.

- По шицким, значне и тото

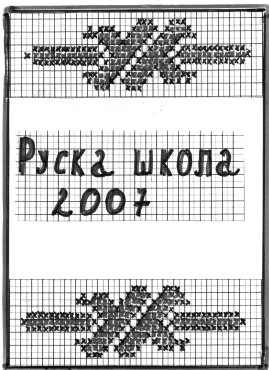
же сце зоз синами не направели таку гришку и же сце з нїма интензивно бешедовали по руски.

- Ми дома бешедуеме лем по руски. Зоз пайташами научели по шведски, а и английски уча у школи од 3. класи. Старши, Деян, уж зна штири языки – руски, шведски, английски и сербски (правда, сербски бешедуе дакус так як Мадярица, але зна) а Андреас го здоганя у знаню истих языкох. Першираз кед зме пошли до Керестура та ше нам шицки питали же, гат, як нам

дзеци бешедуе же би знали як ше гу нїм озвец. Ясно сом каждому давал до знаня же лем по руски, по нашому. Догод зме живи ми зоз дзецми будземе хасновац лем мацерински язык у обисцу а вонка язык штредку.

(Закончене у идущим чишле)

У СЛИКИ И СЛОВЕ



Фотка 2. ...а ей асистентка **Кристина Кренїцки**, источасно, анимируе младшу групу школярох у другой часци класи и стара ше же би не були прегласни. Кристина надпатра дзеци у подобових активносцох.

Руска школа у Киченеру робела еден мешац, по хвильки як тото число новинкох заключоване. Фотки, хтори зме ту вибрали, настали у тим периодзе.

Фотка 1. У рускей класи ест 12-еро дзеци возрасту од 5-6 та по 12 роки. Учителька **Славка Макаї** формовала два групи школярох (младшу и старшу) же би легчейше обрабля тематски целосци хтори з програму предвидзени. Розуми ше, цала група заедницки обрабля теми хтори легчейши, або представляю материю з обласци шлебодних активносцох. Учителька Макайова (на фотки) роби зоз старшу групу у едней часци учальнї...





Фотка 3.
На едней з годзи-
нох учи-
телька об-

робела приповедочку о тим як дїдо и баба цагали цвickлу, а помагали им унучка, пшичок, мачичка и мишочка. За тоту нагоду були пририхтани и окремини паперово шматки.



Фотка 4.
На ос-
татней
годзини

у новембру гост у класи бул редактор новинох "Руснаци у швецe" Гавриїл Колесар хтори дзецом приповедал о часох кед вон ходзел до оводи и кед бул школяр основней школи.

ФОТОГРАФІЇ НА ОСТАТНІМ БОКУ

1. Мала Сара Гарди зоз маму Ясмину и татом Мирком, Норт Бетлфорд.
2. Єдна з перших фоткох Стефана Колошняя, сина Славка и Моники Колошняї, Киченер.
3. Зоран и Сенка Фирис (винчани у априлу 1991. року у Руским Керестуре)
4. Нашмеяни Максим Мирко Колесар у переходки зоз маму Шарлет и татом Растиславом.
5. Давид Бодваї, як права пестунка, стара ше и бави свою малу шестричку Ану, Н. Бетлфорд.
6. Госци на свадзби Александри и Мирка Перепелюкових у Норт Бетлфорду.
7. Векша часц учашнікох Ешенського пикника у Онтарию, озеро Питок у Вудстоку.
8. Русински маляр Василь Сабов у своїм обисцу у Ужгороду, Закарпат'є.
9. Даниєла и Младен Дервишович у церкви, непосредно после винчаня 3. новембра у Норт Бетлфорду.
10. Александра и Мирко Перепелюк, 18. август, Н. Бетлфорд.

**Кед же жадаце видзиц ШИЦКИ боки
магазина "Руснаци у швецe" у фарбох,
а з вецей фотографиями як у самим
часопису, нащивце веб сайт того
магазина!**

Адреса:

<http://www32.brinkster.com/rusmagazin/>

**Препоручце и другим най нащивя тот
веб сайт.**

РУСНАЦИ У ШВЕЦЕ

Магазин за Руснацох виселенцох цалого швета

Редактор магазина
Гавриїл КОЛЕСАР

Сотрудніки-авторе на тим чишле:

Йозефина ДЕРВИШЕВИЧ, Канада
Мирон ЖИРОШ, Мадярска
Людмила КОЛЕСАР, Канада
Гавриїл КОЛЕСАР, Канада
Славко КОЛОШНЯЇ, Канада
Славка МАКАЇ, Канада
Ярослава Кочиш МИКИТА, Войводина
Иринка ПАПУГА, Войводина
Др Мишел ПАРВЕНСКИ, ЗАД
Янко САБАДОШ, В. Британия
Зоран ФИРИС, Шведска



Способи контакту

Za magazine

Gavra Koljesar
324 Overlea Dr.
Kitchener, ON
N2M 1T8
Canada



ТОТИ:

Канада (519) 570-9614

email: gkoljesar@gmail.com

Виходзи три раз до рока.

Рочна предплата за три числа (зоз трошками одсиланя): за Европу (посединечна **15**, а на групу **12 евра**), ЗАД **16 USD**, Австралия **25 AUD**, Канада **16 CDN**

Шицки преклади и оригинални написи захищени © 2002 - 2007 "Руснаци у швецe". Репродукция истих допушена лем по одобрению Редакції

